

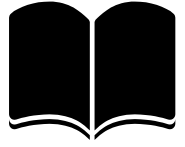
Tema 9:

Tècniques subjectives

Curs: 2024-2025

Prof. Dr. Jesús Castro Calvo

Bibliografía recomanada

- ❑ Buela-Casal, G. i Sierra, J. C. (1997). *Manual de evaluación psicológica. Fundamentos, técnicas y aplicaciones*. Madrid: Siglo XXI. **Capítol 20**
- ❑ Fernández-Ballesteros, R. (2000). *Introducción a la evaluación psicológica (volumen 1)*. Madrid: Pirámide. **Capítol 9**

1 ● Caractéristiques de les tècniques subjectives

«La idea principal d'aquesta anàlisi [tècniques subjectives] és que fora capaç de *captar la versió genuïna de la persona avaluada*, d'acord amb uns conceptes-estímul.» (Peñate i Matud, 1997)

1.1 Característiques de les tècniques subjectives

- ❑ Les tècniques subjectives provenen de la **tradició fenomenològica** i, avui dia, s'integren en els instruments d'avaluació del constructivisme.
- ❑ Objectiu bàsic → Proporcionar informació sobre les percepcions subjectives individuals, **SENSE ESQUEMES PREVIS NI CONDICIONANTS**:
 - Les tècniques subjectives no busquen avaluar un fenomen objectiu estable i sempre equivalent, sinó la **percepció subjectiva d'aquest fenomen**.
 - S'interessen per les característiques pròpies d'una persona que porten conèixer-la millor → Conèixer com una persona percep i estructura el món que l'envolta i a si mateix (**enfocament idiogràfic** vs. enfocament nomotètic).
 - Aleshores, els constructes analitzats més freqüentment mitjançant proves subjectives són:
 - 1) La personalitat.
 - 2) L'autoestima.
 - 3) L'autoconcepte.
 - 4) Els sistemes cognitius profunds.

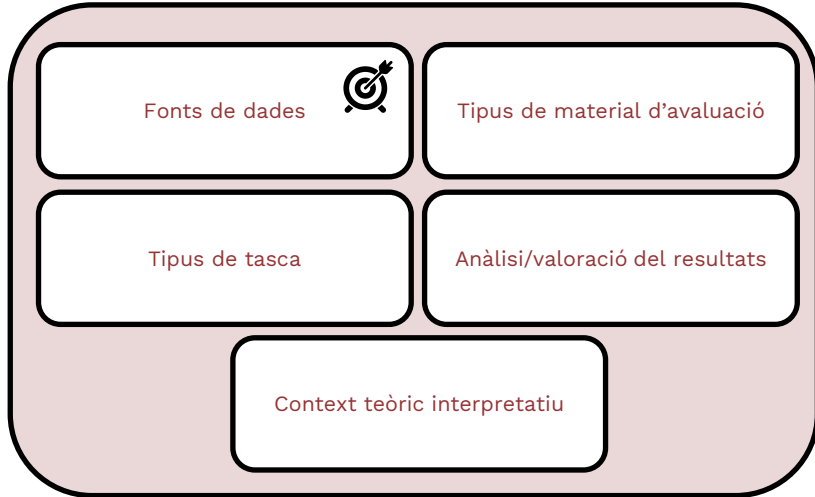
1.1 Característiques de les tècniques subjectives

□ Les tècniques subjectives es defineixen com:

- «Un conjunt de procediments, originalment inserits en el corrent fenomenològic, autoavaluatius o d'avaluació d'altres, que utilitzen formats que permeten una àmplia varietat de respostes a fi d'obtenir una mesura genuïna de com els individus es perceben a si mateixos i/o de com perceben i estructuren el medi que els envolta (els altres significatius).».

1.1 Característiques de les tècniques subjectives

- ❑ A fi de classificar-les com a tal, les tècniques subjectives han de complir una sèrie de requisits o característiques definitòries que les diferencien d'altres procediments d'avaluació, com ara els autoinformes, l'observació/autoobservació i les tècniques projectives:

- ❑ Diferents **fonts de dades** per a l'avaluació de la percepció subjectiva del pacient:
 - Autoinforme → El mateix pacient es qualifica/classifica a si mateix o persones significatives del seu entorn.
 - Observació per part de tercers → Persones pròximes al pacient reporten les dades per al coneixement de la seua percepció subjectiva.
 - Combinació → En alguns casos, pot ser interessant contrastar la informació subjectiva amb l'obtinguda mitjançant terceres persones.
 - 1) Percepció de la meua personalitat vs. atribució de personalitat.
 - 2) Com em veig (autoestima) vs. com em veuen terceres persones.

La finestra de Johari

1.1 Característiques de les tècniques subjectives

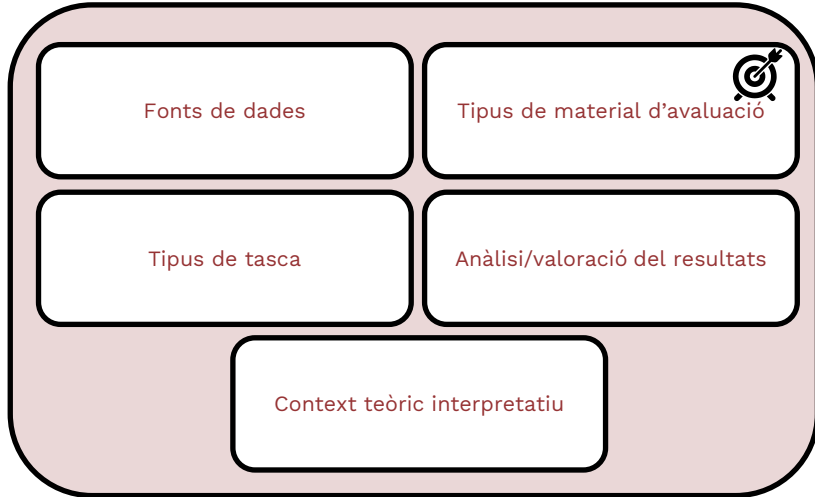
□ El material per a l'avaluació subjectiva compleix les característiques següents:

- Material no emmascarat → Els continguts i els objectius de l'avaluació **SÓN SEMPRE EXPLÍCITS**; no hi ha cap interès de disfressar-los o d'intentar enganyar la persona avaluada sobre la finalitat de la prova.

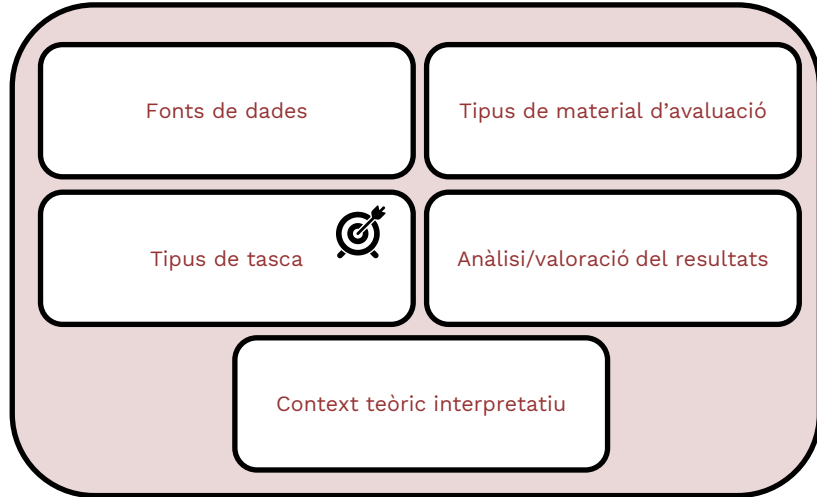

→ Per exemple, Test de Rorschach (continguts i objectius no explícits).

- Material no estructurat o semiestructurat: les proves subjectives són **procediments d'avaluació, NO tècniques concretes**; és a dir, delimiten els marges sobre com s'ha de fer l'avaluació, però el contingut de la prova (els elements que cal valorar, l'ordre, les alternatives de resposta, etc.) variarà en cada pacient.
- Material **no tipificat** (sense barems de comparació).
- Resposta voluntària:
 - a) Pot ser fàcilment **falsejada**.
 - b) No hi ha **respostes correctes o incorrectes**.

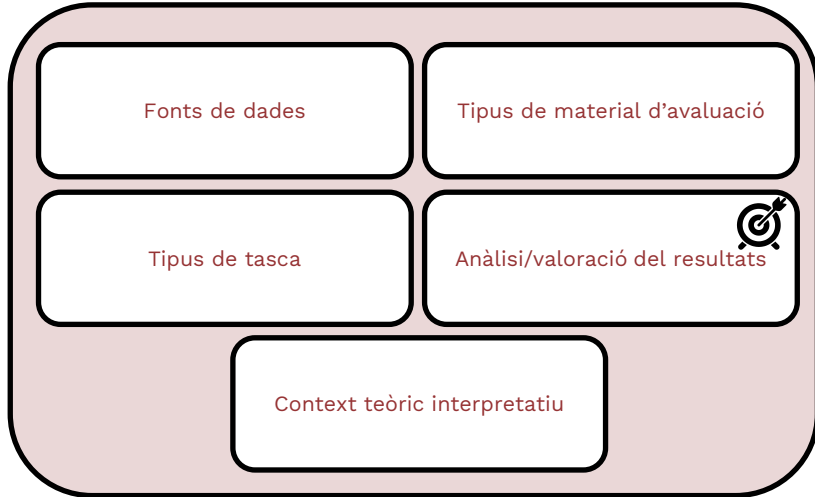
1.1 Característiques de les tècniques subjectives

□ Tres tipus bàsics de tasques i d'elements que s'han de valorar:

- Descripció (test de constructes personals). - Com crec ser (jo real).
- Classificació (tècnica de classificació Q). - Com voldria ser (jo ideal).
- Qualificació (diferencial semàntic). - Com crec que em veuen els altres.
- Com jo veig les altres persones.
- Com veig els desconeguts.
- Conceptes abstractes.
- Situacions (per exemple, clima laboral).
- Objectes (per exemple, marques de roba).

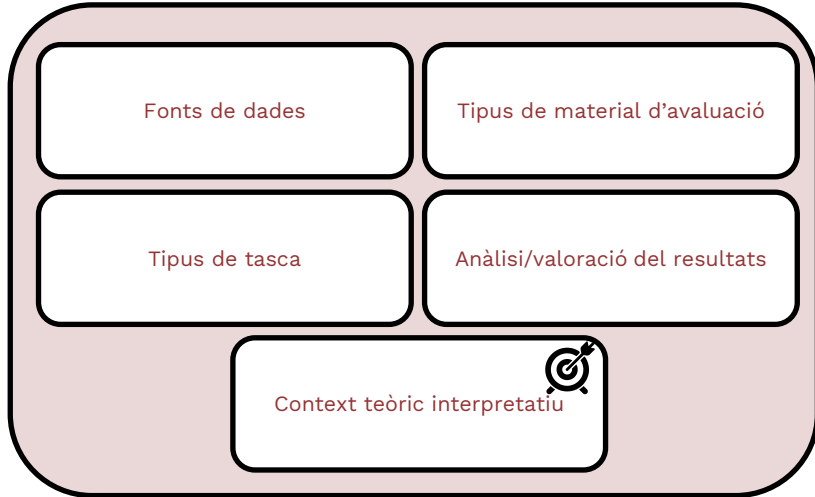
1.1 Característiques de les tècniques subjectives

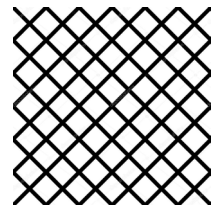
❑ L'anàlisi i la valoració dels resultats no està reglat (estandarditzat, tipificat):

- Cada avaluador corregeix les proves subjectives com considera més adequat.
- La major part d'avaluadors opten per enfocaments d'anàlisi i d'interpretació qualitatius (que solen tenir una fiabilitat molt limitada).
- S'han desenvolupat procediments quantitius de correcció, però són molt més complexos i, encara que augmenten la fiabilitat, redueixen la validesa.

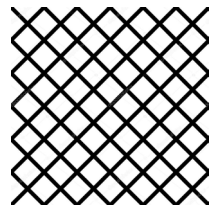
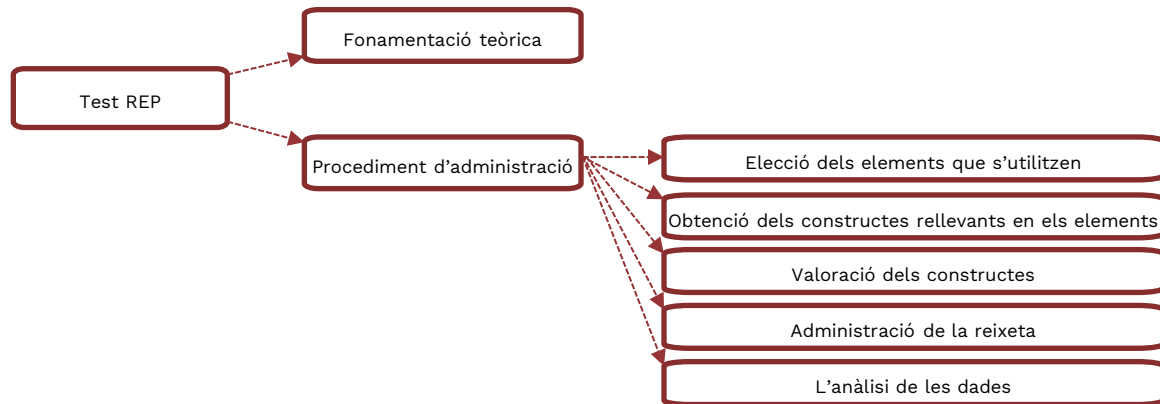
1.1 Característiques de les tècniques subjectives

- ❑ Les tècniques subjectives pertanyen a la tradició de l'avaluació idiogràfica:
 - Interessa capturar la percepció que té un individu de si mateix o d'altres persones o fets, no les normes generals d'interpretació de la realitat (més propi de la tradició *nomotètica*).
 - Els resultats es tracten *intrasubjecte* (ni és possible ni interessa la comparació intersubjectes).

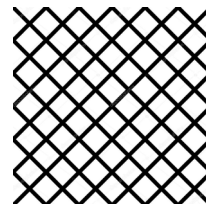
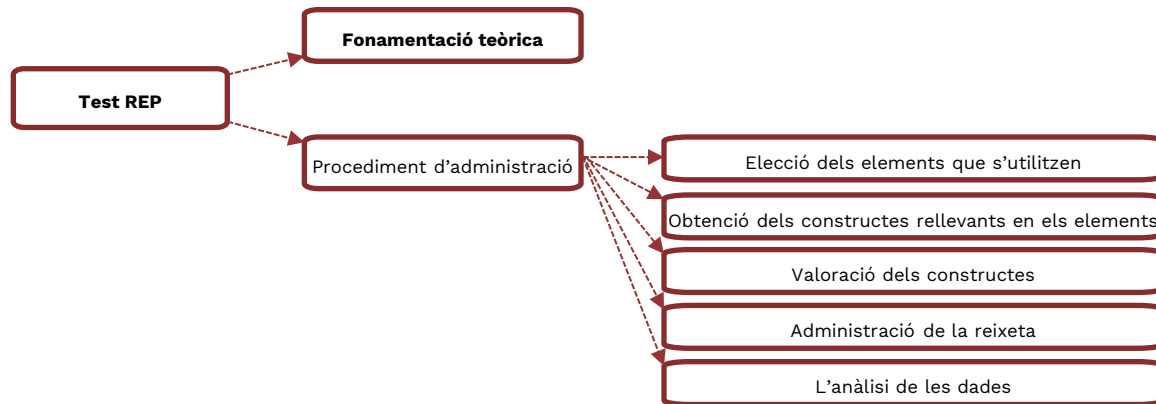
2. La tècnica de la reixeta de Kelly (REP)

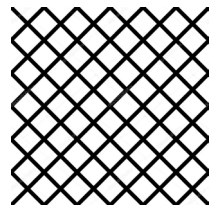
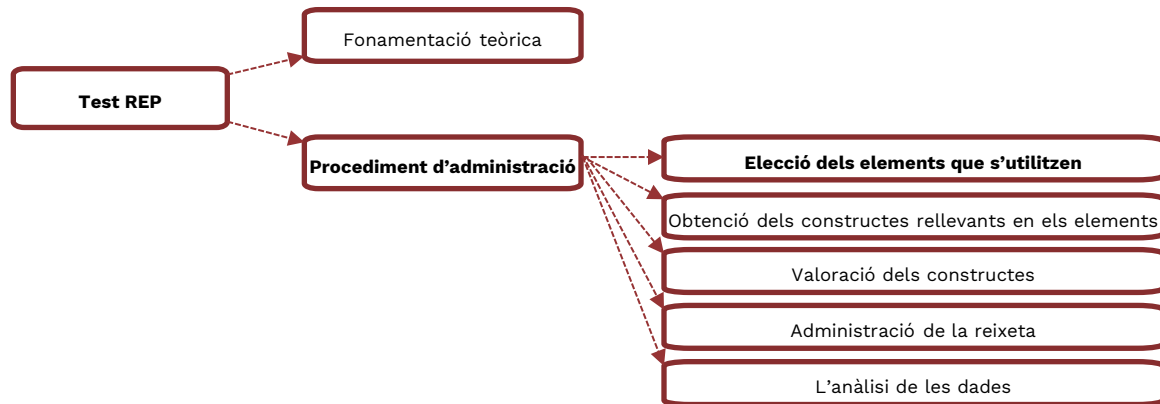
❑ **Objectiu del test REP** → Captar la manera com una persona organitza la visió de si mateix i dels altres.

❑ El test REP es basa en la teoria dels constructes personals de Kelly (1955):

1. L'ésser humà com a científic que construeix la teoria sobre si mateix i els altres a partir de la seua experiència (simplificant la realitat en constructes o categories).
 2. La personalitat s'estructura d'acord amb els **constructes** que utilitza per a donar significat a la seua experiència i per a anticipar el futur (expectatives, plans...).
- Definició → Formes d'organitzar persones/coses/fets/situacions que mantenen entre si algun grau de **semblança** i que, alhora, es **diferencien** d'altres coses o fets.
 - Els constructes són bipolars → El significat d'alguna cosa (per exemple, la bondat) es defineix pel seu contrari (la maldat).
 - Els constructes són personals → Cada persona construeix el món que l'envolta i l'estructura d'una manera única segons la seua experiència.
 - No són dimensions aïllades → Estan organitzats jeràrquicament en un sistema (xarxa de constructes).

- El test REP es va dissenyar per provar la teoria dels constructes personals de Kelly (1955), de manera que aquesta tècnica assumeix que:
1. Mitjançant un procediment d'intercanvi verbal (entre l'avaluador i el pacient), és possible conèixer els constructes elaborats per una persona.
 2. Analitzant l'ambient que envolta al pacient (sobretot, les persones significatives del seu entorn), podem conèixer el seu repertori de constructes.
 3. Una vegada identificat l'entorn significatiu del pacient, els constructes afloren per mitjà del contrast semblances-diferències.
 4. Per a arribar a aquest contrast semblances-diferències, cal que el pacient compare parells o tríos d'elements importants en la seua vida.
 5. Els constructes obtinguts haurien de representar dos pols contraris.
 6. El repertori de constructes originat ha de ser suficient per a descriure el pacient en la dimensió que volem avaluar (per exemple, personalitat).

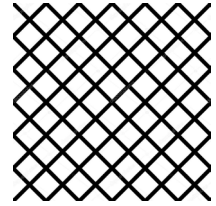
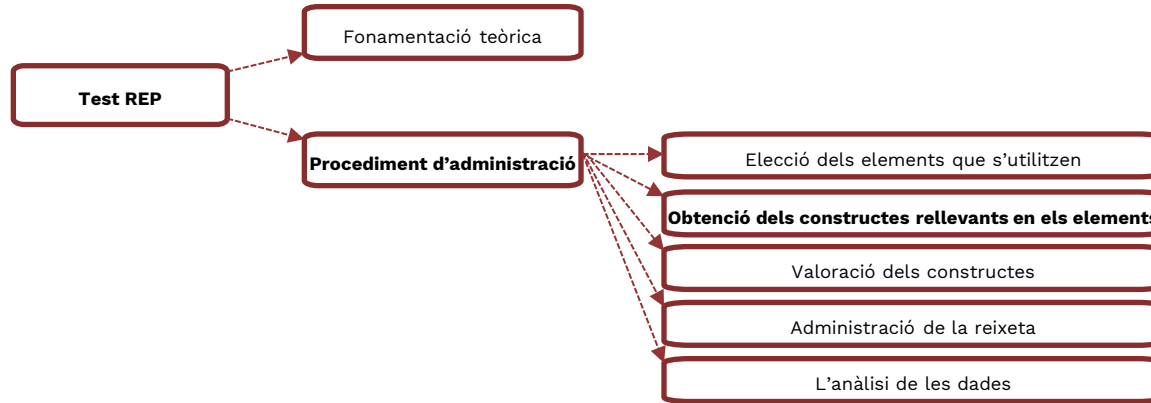
□ El primer pas en la construcció del test REP és l'elecció dels elements que s'han de valorar mitjançant els constructes:

1. Elements → Persones, situacions o fets significatius per al pacient, actituds, etc...

2. Nombre d'elements → Normalment deu, però segons el tipus de test REP en poden ser trenta.

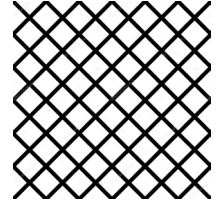
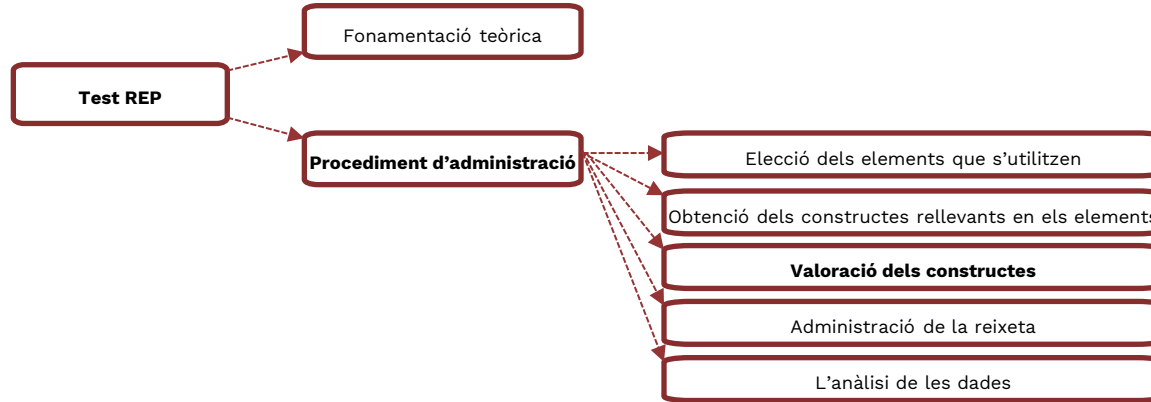
3. Llista amb possibles elements (exemples, el pacient pot incloure-hi qualsevol altre element alternatiu):

- Jo real.	- Una persona que t'agradaria com a parella (parella ideal).	- Una persona que consideres dèbil.
- Jo ideal (com m'agradaria ser).	- Un amic del mateix sexe.	- Una persona que enveges.
- Jo segons X persona (pare, mare, parella, amics...).	- Un amic de sexe diferent.	- Una persona que admires.
- Un familiar (pare, mare, avis, etc.).	- La persona que més mal t'ha fet en la vida.	- Una persona que t'ha marcat de manera especial.
- La teua parella.	- Una persona que no suportes.	- Una persona que consideres forta.

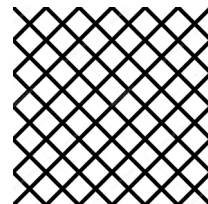
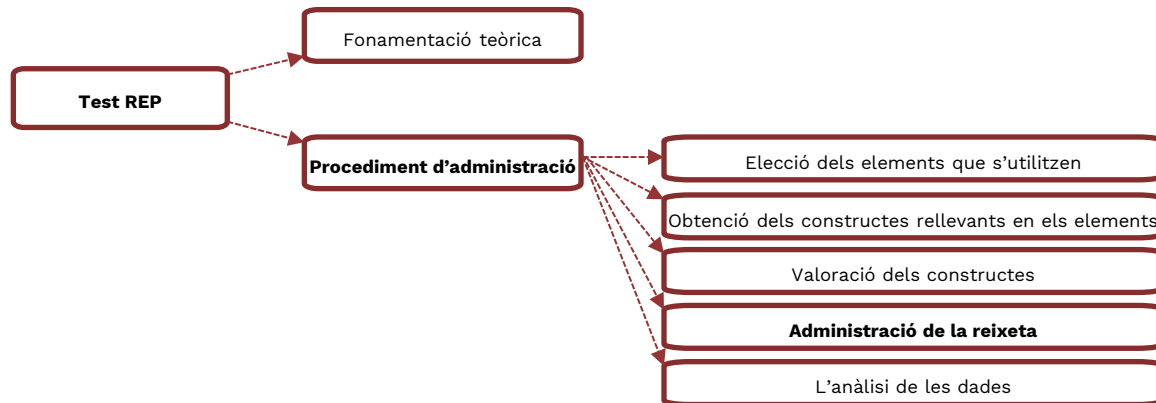
□ Varietat de maneres d'obtenir els constructes personals, totes basades en el procediment de semblança-contrast:

1. Context mínim: es demana al pacient que trie dos o tres elements i que els compare (quina característica tenen en comú dos elements [semblança] que els diferencia d'un tercer [contrast]).
2. Context total: es presenten al pacient tots els elements i es demana que forme grups i que indique el que els caracteritza.

□ Una vegada identificats els constructes, se n'ha de valorar la valència:

1. Es demana al pacient que jutge de manera positiva o negativa els pols de cada constructe (important per a analitzar qualitativament el repertori de constructes del pacient i per a facilitar l'anàlisi quantitativa).

□ L'últim pas consisteix a administrar la reixeta al pacient:

1. La manera en què cada constructe s'aplica a cada element consisteix a demanar al pacient que assigne una puntuació (cal omplir les caselles de la matriu de constructes [files] x elements [columnes]).
2. S'han utilitzat diversos sistemes de puntuació (dicotòmic, ordinal...); el més utilitzat és el d'interval de tipus Likert.

Rols (elements).

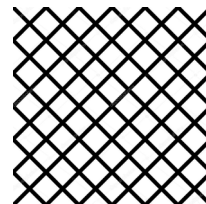
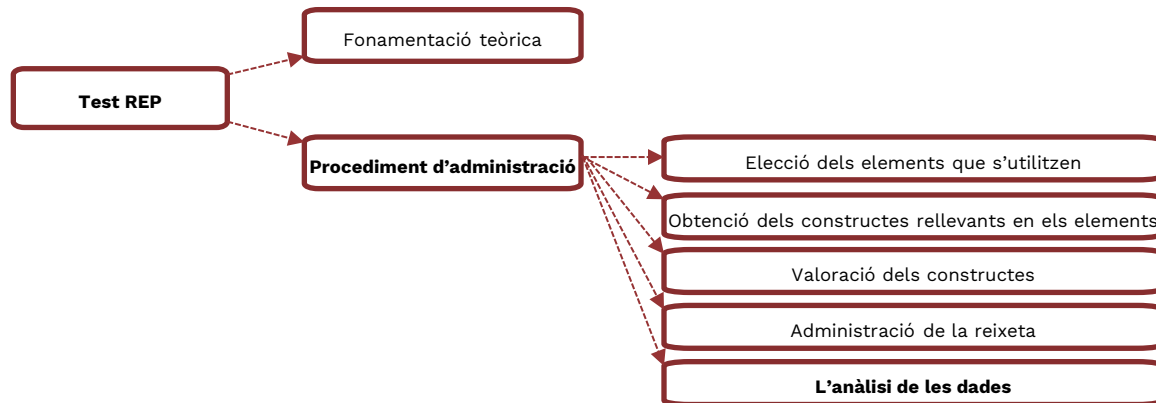
1. Tu mateix
2. Persona que et disgusta
3. Mare
4. Persona que t'agradaria ajudar
5. Pare
6. Amic del mateix sexe
7. Amic de diferent sexe (pot ser espòs/osa)
8. Persona amb qui et sents més incòmode
9. El cap
10. Persona a qui et costa comprendre.

Adjectius bipolars (constructes).

1.	Interessant	+3	+2	+1	0	-1	-2	-3	Avorrit
2.	Independent	+3	+2	+1	0	-1	-2	-3	Dependent
3.	Extravertit	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3	Tímid
4.	Desajustat	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3	Ajustat
5.	Centrat en si mateix	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3	Interessat en altres
6.	Decidit	+3	+2	+1	0	-1	-2	-3	Indecís
7.	Desconsiderat	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3	Considerat
8.	Malhumorat	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3	Aleare

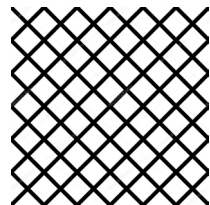
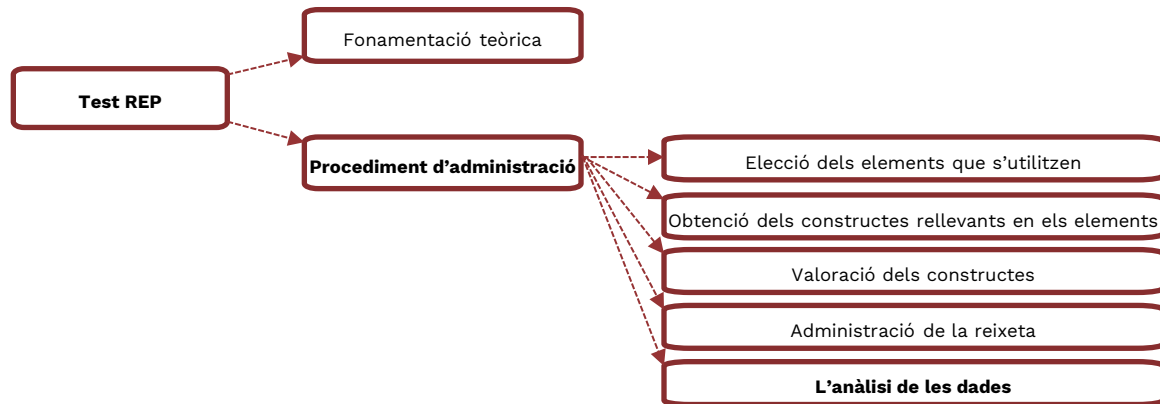
Fecha:
Nombre: **LISA**
Rejilla número:

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
		YO-ACTUAL	PADRE	MADRE	HERMANA	PAREJA	LAURA	YO-BARCELONA	YO-ANDALUCÍA	MANUEL	SONIA	ALBERTO	LUISA	MÓNICA	CARINA	SANDRA	FEDERICO	YO IDEAL
1. Atrevida	1. Reservada	2	7	1	5	5	2	5	2	6	7	2	6	5	5	6	5	2
2. Optimista	2. Realista	6	7	1	2	3	6	2	2	3	1	6	6	6	2	7	1	2
3. Tímida	3. Se adapta	6	2	6	2	5	1	6	6	2	7	7	2	3	6	2	6	7
4. Valora amistad	4. Egoísta	1	1	1	5	1	1	1	1	1	7	1	2	1	1	2	2	1
5. Hogareña	5. Juerguista	3	2	6	6	3	2	1	3	2	6	6	2	2	6	5	2	2
6. Cachonda	6. Sargento	5	2	6	5	2	7	5	5	1	3	2	3	5	6	2	2	2
7. Comprensiva	7. Interesada	2	1	1	2	2	1	2	2	2	6	2	2	2	2	2	2	1
8. Susceptible	8. Da el valor normal a las cosas	6	6	3	3	2	2	6	6	2	1	6	2	3	1	5	1	7
9. Dubitativa	9. Segura	5	3	6	5	2	3	5	5	5	2	6	3	6	2	6	5	7
10. Madura	10. Inmadura	2	1	1	2	2	2	2	2	2	5	5	2	2	5	2	2	2
11. Cariñosa	11. Arisca	6	3	2	2	1	1	6	6	2	2	2	2	5	2	2	1	2
12. Sensible	12. Fuerte	6	6	3	2	2	2	6	6	2	1	3	1	6	2	6	1	6
13.	13.																	
14.	14.																	
15.	15.																	
16.	16.																	
17.	17.																	
18.	18.																	
19.	19.																	
20.	20.																	
1. Muy	2. Bastante	3. Un poco	4. Punto medio				5. Un poco				6. Bastante				7. Muy			

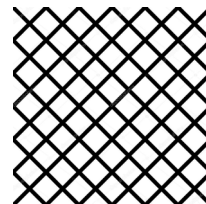
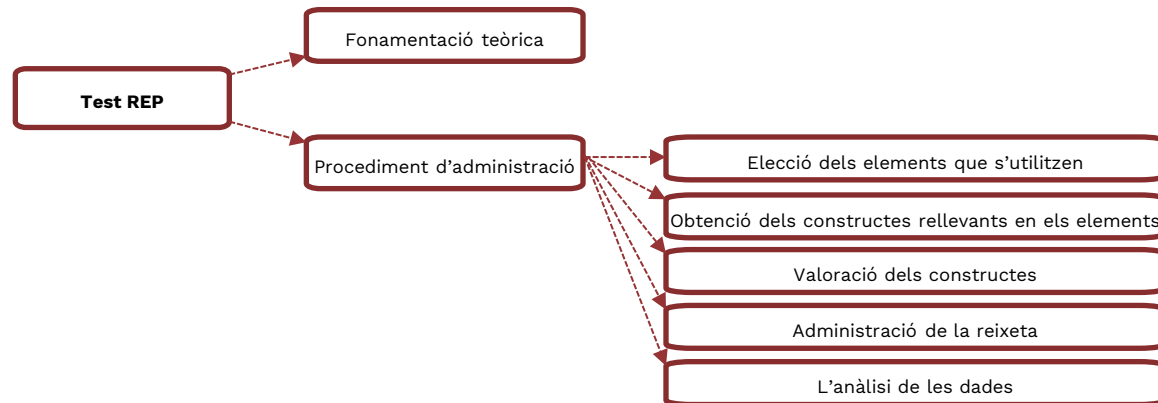
❑ Anàlisis qualitatives:

1. Nombre d'elements → Informació sobre l'extensió de la xarxa de les relacions interpersonals.
2. Nombre i diversitat dels constructes → Informació sobre el grau de complexitat del sistema de construcció del món interpersonal.
3. Contingut temàtic dels constructes → Moral, emocional, relacional, personal, intel·lectual, valors, interessos...
4. Alternatives conductuals que ofereixen els constructes → Són especialment rellevants els constructes amb els pols que el pacient avalua com a igualment desitjables (positius) o indesitjables (negatius). conflicte: siga quin siga el pol que es tire, sempre s'hi perd alguna cosa.

A continuación veremos parte de un ejemplo de interpretación de un Rep-Test (adaptado de Pervin, 1989, pp. 499-501):

El Rep-Test nos ofrece datos relevantes sobre cómo Jim construye su ambiente. Tiende a percibir su mundo a partir de dos constructos personales: relaciones interpersonales cálidas / relaciones interpersonales frías y personas seguras y confiadas / personas inseguras y desconfiadas. Por medio del Rep-Test podemos conocer mejor por qué está tan limitado en sus relaciones con los demás y por qué le resulta tan difícil ser creativo. Esta restricción a dos constructos dificulta su relación con los demás como individuos y, por el contrario, le fuerza a percibir la gente y los problemas de manera estereotipada o convencional. Un mundo percibido con tan poca diversidad difícilmente podrá resultar atractivo, mientras que de la amenaza constante de insensibilidad y rechazo puede esperarse que le haga sentirse pesimista.

Activitat pràctica: construcció de la nostra pròpia reixeta!

Tècnica de la reixeta de Kelly

Constructes		Elements									
Adjectiu 1	Adjectiu 2	Jo real	Jo ideal	Algú a qui no suportes	Algú a qui admires	5	6	7	8	9	10
() _____	() _____										
() _____	() _____										
() _____	() _____										
() _____	() _____										

De la llista de persones significatives, se n'han de triar sis fins a completar els deu elements en el registre.

Tècnica de la reixeta de Kelly

Constructes		Elements									
Adjectiu 1	Adjectiu 2	Jo real	Jo ideal	Algú a qui no suportes	Algú a qui admires	...	...	...	...	...	...
() <u>Ajudar els altres</u>	() <u>Ser egoista</u>										
() <u>Ambició</u>	() <u>No aprofitar-se</u>										
() <u>...</u>	() <u>...</u>										
() <u>...</u>	() <u>...</u>										

Compareu en grups de 3 elements:

Quina característica tenen en comú dos elements (semblança) que els diferencia d'un tercer (contrast)?

Tècnica de la reixeta de Kelly

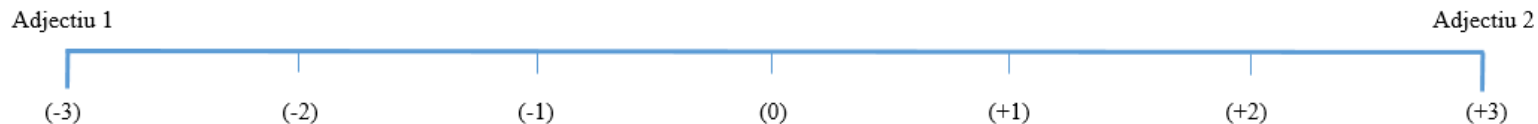
Constructes		Elements									
Adjectiu 1	Adjectiu 2	Jo real	Jo ideal	Algú a qui no suportes	Algú a qui admires	...	...	...	...	...	...
⊕ Ajudar els altres	⊖ Ser egoista										
⊖ Ambiciós	⊕ No aprofitar-se										
() ...	() ...										
() ...	() ...										

Valoreu la valència positiva (+) o negativa (-) dels constructes:

Tècnica de la reixeta de Kelly

Constructes		Elements									
Adjectiu 1	Adjectiu 2	Jo real	Jo ideal	Algú a qui no suportes	Algú a qui admires	...	...	...	...	...	...
⊕ <u>Ajudar els altres</u>	⊖ <u>Ser egoista</u>	-3	-3	+3	-2						
⊖ <u>Ambició</u>	⊕ <u>No aprofitar-se</u>	+3	+2	-3	+3						
() <u>...</u>	() <u>...</u>										
() <u>...</u>	() <u>...</u>										

Puntueu cada element de la reixeta d'acord amb l'escala següent:

Tècnica de la reixeta de Kelly

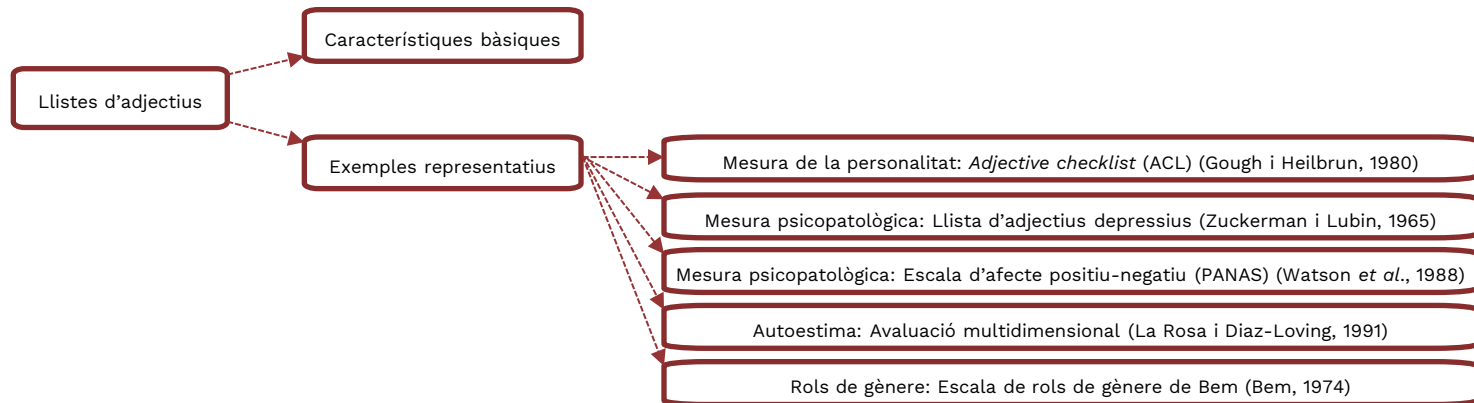
Constructes		Elements									
Adjectiu 1	Adjectiu 2	Jo real	Jo ideal	Algú a qui no suportes	Algú a qui admires	...	...	...	...	...	...
+ <u>Ajudar els altres</u>	- <u>Ser egoista</u>	-3	-3	+3	-2						
- <u>Ambició</u>	+ <u>No aprofitar-se</u>	+3	+2	-3	+3						
() <u>...</u>	() <u>...</u>										
() <u>...</u>	() <u>...</u>										

Anàlisi qualitativa/quantitativa de la reixeta (redacteu un paràgraf breu sobre la interpretació qualitativa de la reixeta):

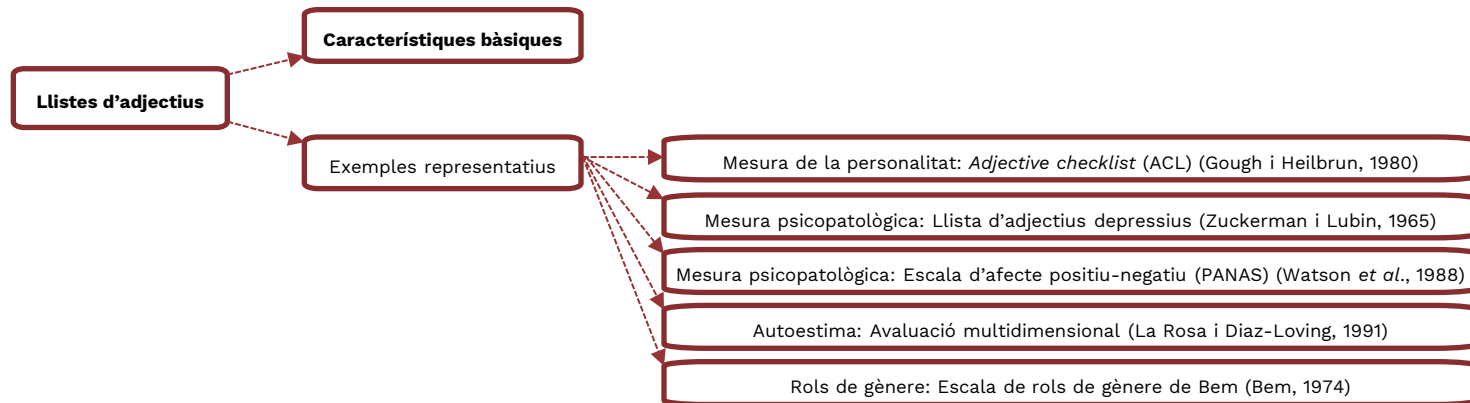
1. Quins elements s'han inclòs en la reixeta?
2. Com és la xarxa de persones significatives del pacient?
3. Hi ha molta varietat de constructes o tots tracten aspectes semblants (centralitat dels constructes)?
4. Els pols de contrast són els contraris dels de similitud (antònims) o varien?
5. Els constructes tendeixen a ser positius o negatius?
6. Com poden aquests constructes condicionar la visió subjectiva del món?
7. % de valoració positiva i % de valoració negativa dels elements en la reixeta.
8. Com i en què s'assembla el jo real i el jo ideal? (teòricament, indica el grau d'autoestima).
9. Comparació entre el jo real i altres elements de la reixeta (indica aspectes significatius de la percepció individual).

3. Llistes d'adjectius

- ❑ Igual que passa en altres tècniques subjectives, les llistes d'adjectius són un **procediment general d'avaluació** (més que una prova concreta).
- ❑ Consisteixen en **llistes d'adjectius** que es presenten a un pacient a fi que aquest jutge si són aplicables a si mateix, a una altra persona, a un concepte abstracte, a un objecte, etc.
- ❑ Permeten **obtenir una gran quantitat d'informació** i l'administració i la puntuació és relativament fàcil (moltes llistes tenen **barems per a la comparació intergrups**).
- ❑ Es poden **aplicar a nombroses situacions, persones i contextos**.
- ❑ Tipus d'aplicació → **Qualificació** o **descripció** d'un mateix o d'altres:
 1. En termes generals.
 2. En situacions i en moments específics (ex.: apreciació psiquiàtrica, avaluació de trets vs. d'estat, etc.).

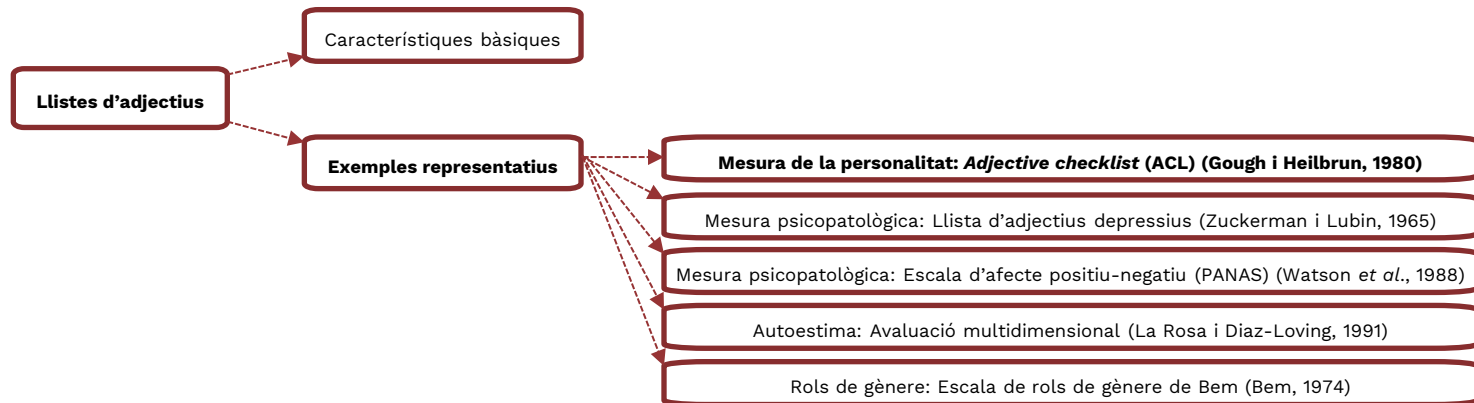

□ Les maneres de seleccionar cada adjectiu i de puntuar-lo poden variar:

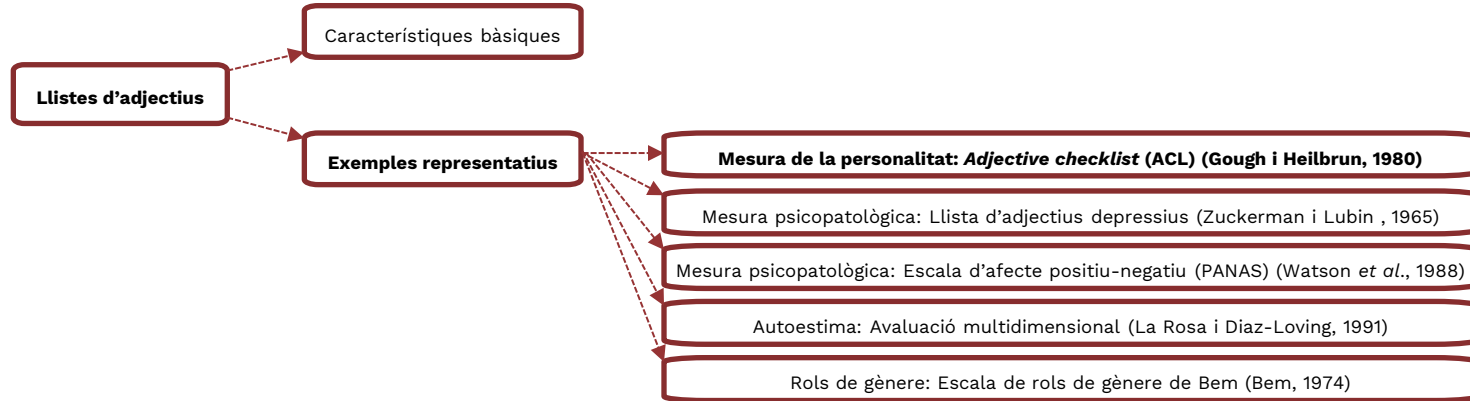
1. **Escales gràfiques** → gradació d'una característica per mitjà de diversos adjectius.
2. **Escales d'elecció forçosa** → elecció entre dos adjectius o més presentats simultàniament.
3. **Escales acumulatives** → consideració dicotòmica d'un adjectiu (sí o no) .
4. **Escales d'intensitat** → quantificació de la intensitat amb què un adjectiu es pot aplicar (escala de resposta).
5. **Escales d'ordre** → ordre dels adjectius en funció de la rellevància en el cas concret.

Escala de intensidad		
Escala de orden		
Distraído.....	1	Aventurero..... 2
Activo		Afectado.....
Adaptable.....		Afectuoso.....
		Agresivo.....
		Alertado..... 3
		Ambicioso.....

No són completament sinònims!

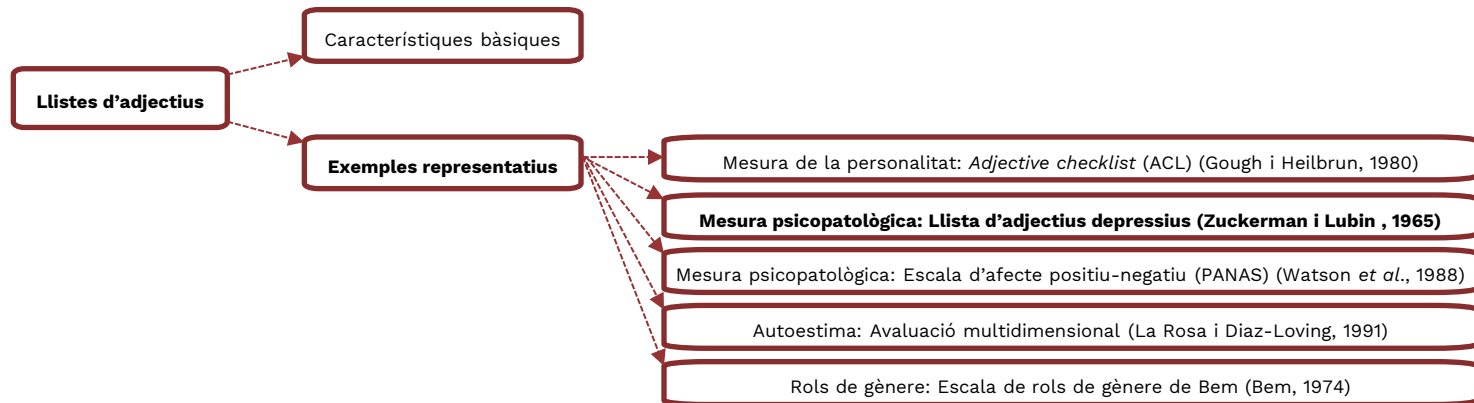

- ❑ Consta de **300 adjectius** que s'utilitzen habitualment per a descriure la personalitat (per exemple, actiu, poderós...) (ordenats alfabèticament).
- ❑ Aquests adjectius s'integren en **37 escales de primer ordre** i **5 escales de segon ordre**:
 1. Escales de **necessitats bàsiques i secundàries** (model de necessitats de Maslow) → assoliment, dominància, afiliació, autonomia...
 2. Escales de trets bàsics de **personalitat** → ajust personal, regulació emocional, autocontrol...
 3. Escales referides a variables cognitives relacionades amb la **intel·ligència**.
 4. Escales referides a variables cognitives relacionades amb la **creativitat**.
 5. Escales de **modus operandi** (és a dir, de control de la prova) (permeten l'anàlisi posterior dels resultats) → nombre total d'adjectius marcats, nombre d'adjectius positius i negatius...

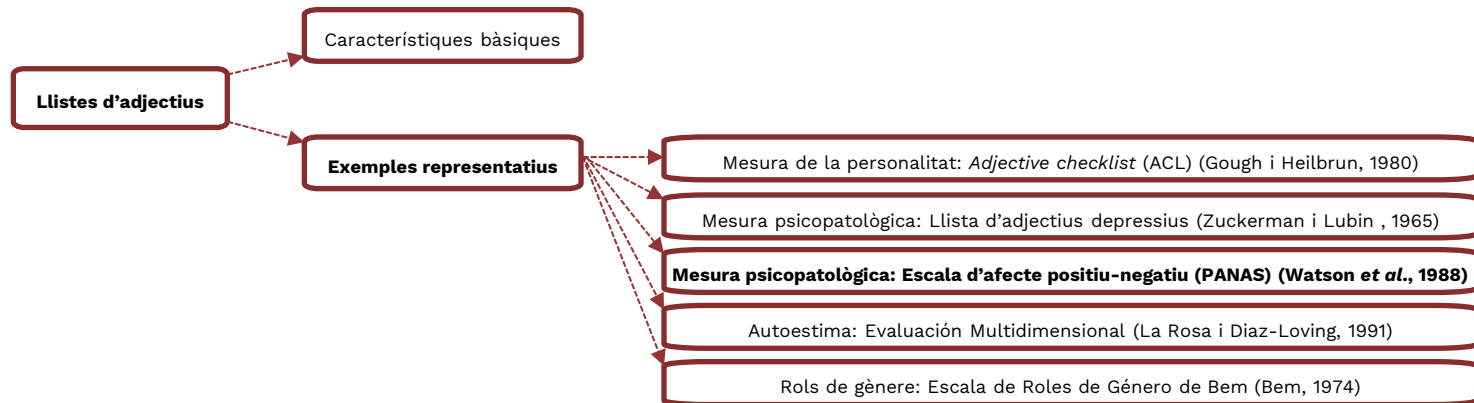

❑ Procediment de selecció i puntuació:

1. El pacient **marca tots aquells adjectius** que descriuen com és (també s'ha utilitzat per a qualificar altres persones).
2. Per a cada escala s'obté una **puntuació directa que es converteix en puntuació típica** (estàndard) mitjançant unes taules i barems.
3. Les puntuacions estàndard es poden representar en un perfil que permet una visió ràpida i gràfica sobre el subjecte.

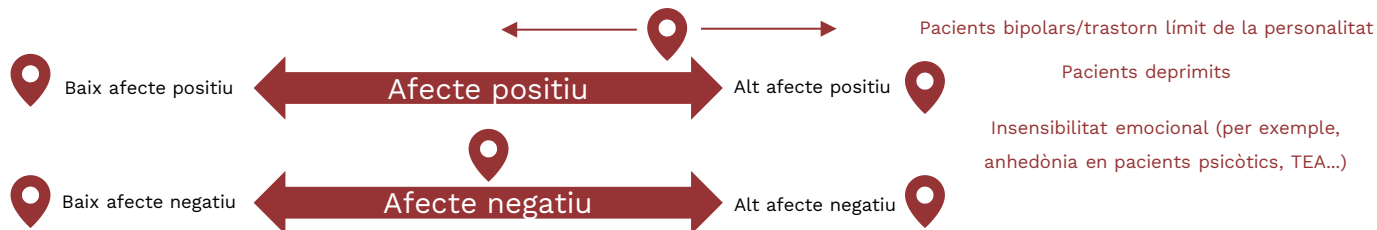

- ❑ Consta de 132 adjectius que avaluen tres escales relacionades fonamentalment amb la manifestació d'episodis depressius:
 1. Ansietat
 2. Depressió
 3. Hostilitat.
- ❑ Aquestes escales es van **construir empíricament** (discriminaven entre deprimits i no deprimits) i són bipolars (l'afecte positiu és el pol oposat!).
- ❑ N'hi ha de dos tipus:
 1. **Avaluació d'estats** → Es demana al pacient que marque les paraules que descriuen com se sent generalment.
 2. **Avaluació de trets** → Es demana al pacient que marque aquelles paraules que descriuen com se sent "ara-avui".

- ❑ Escala desenvolupada a partir de la Llista d'adjectius depressius.
- ❑ Una de les escales més utilitzades **avui dia** en l'avaluació de l'afecte (emocionalitat, estat d'ànim...) en psicologia clínica i també en investigació bàsica.
- ❑ Comprèn **20 adjectius** (avaluen un únic pol positiu o negatiu) repartits en **dues dimensions** diferents (!):

1. Afecte positiu.
2. Afecte negatiu.

PANAS		
Escala	Adjetivo	Valoración
P	1. Interesado	
P	2. Dispuesto	
P	3. Animado	
N	4. Disgustado/enfadado	
P	5. Enérgico	
N	6. Culpable	
N	7. Temeroso	
N	8. Enojado	
P	9. Entusiasmado	
P	10. Orgulloso	
N	11. Irritado	
N	12. Tenso	
N	13. Avergonzado	
P	14. Inspirado	
N	15. Nervioso	
P	16. Decidido	
P	17. Atento	
N	18. Intranquilo	
P	19. Activo	
N	20. Asustado	

Instrucciones: A continuación se presentan palabras que describen diferentes sentimientos y/o emociones.

Indique en qué medida usted generalmente, se siente así utilizando la siguiente escala.

1	2	3	4	5
Nada	Muy poco	Algo	Bastante	Mucho

Σ ítems afecto positivo (P)	
Σ ítems afecto negativo (N)	

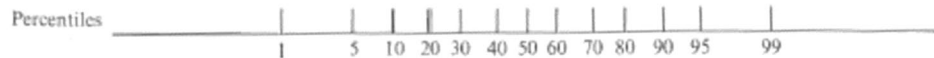
PD	Puntuación T (P)
49	81
48	77
47	75
46	74
45	71
44	68
43	67
42	65
41	63
40	61
39	59
38	57
37	55
36	54
35	52
34	50
33	48
32	46
31	44
30	42
29	40
28	39
27	38
26	36
25	34
24	32
23	30
22	28
21	28
20	27
19	27
18	26
17	24
16	22
15	21
14	21
13	19

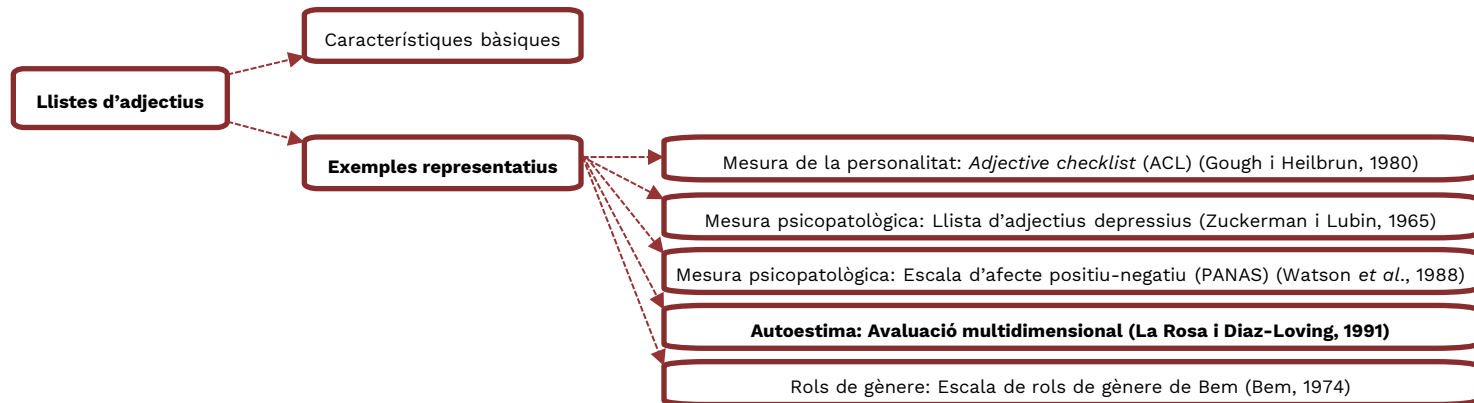
PD	Puntuación T (N)
45	79
44	76
43	74
42	73
41	71
40	70
39	69
38	68
37	67
36	66
35	65
34	64
33	63
32	62
31	61
30	61
29	59
28	58
27	57
26	56
25	55
24	53
23	52
22	51
21	49
20	47
19	46
18	44
17	43
16	41
15	39
14	36
13	33
12	30
11	27
10	22

1. En quin punt del continu de puntuacions T es troba el teu afecte positiu i negatiu?

2. Com interpretaries a nivell clínic les teues puntuacions en aquestes dues escales?

□ Consta de 72 adjectius bipolars que avaluen 6 dimensions diferents de l'autoestima (avaluació de l'autoestima per dominis vs. general):

1. L'autoestima relacionada amb interaccions socials → Irrespectuós vs. Respectuós Amable vs. Groller Amigable vs. Hostil
2. L'autoestima emocional → Frustrat vs. Realitzat Margat vs. Jovial Pessimista vs. Optimista.
3. L'autoestima relacionada amb les habilitats socials → Introvertit vs. Extravertit Callat vs. Comunicatiu Divertit vs. Avorrit
4. L'autoestima relacionada amb la capacitat per a sentir i transmetre afecte → Amorós vs. Cruel Afectuós vs. Sec Romàntic vs. Indiferent
5. L'autoestima laboral → Estudiós vs. Peresós Capaç vs. Incapaç Responsable vs. Irresponsable
6. L'autoestima ètica i/o moral → Lleial vs. Deslleial Honest vs. Dishonest Mentider vs. Sincer

PROBLEMA → Autoestima física, autoestima sexual, autoestima acadèmica...?
+ PROBLEMES → Més semblant a l'avaluació de la personalitat que de l'autoestima...

Avaluació de l'autoestima (autoinforme clàssic vs. Llista d'adjectius)

Cuestionario de Autoestima RSEI

(Martín, Núñez, Navarro y Grijalvo, 2007)

La siguiente lista consiste en una serie de frases que se refieren a Ud. mismo y a su forma de pensar. De las cuatro alternativas, deberá elegir aquella con la que esté de acuerdo. Por favor, sea sincero.

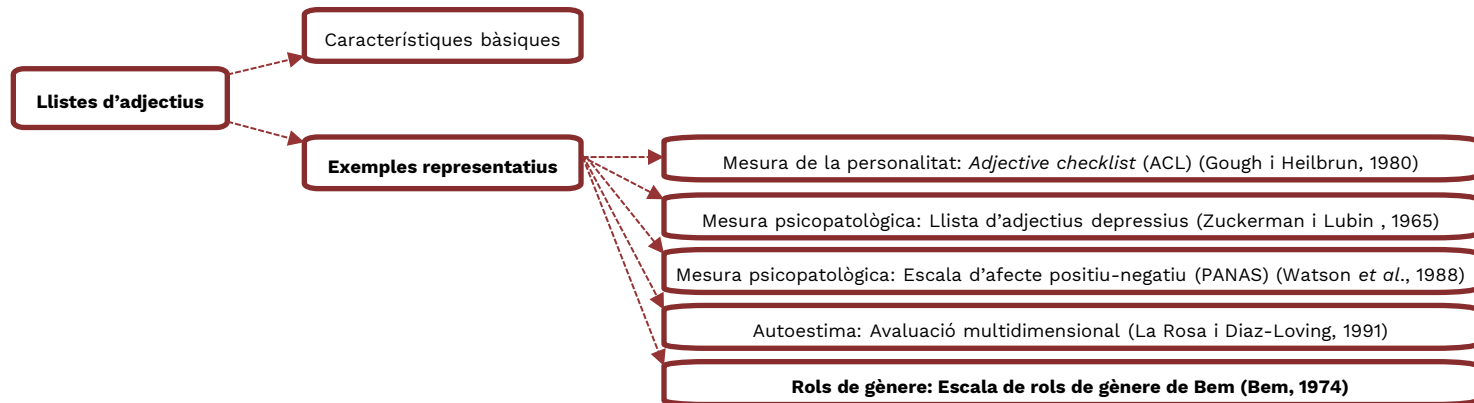
	Muy de acuerdo	De acuerdo	En desacuerdo	Muy en desacuerdo
1. En general, estoy satisfecho conmigo mismo.				
2. A veces pienso que no soy bueno en nada.				
3. Tengo la sensación de que poseo algunas buenas cualidades.				
4. Soy capaz de hacer las cosas tan bien como la mayoría de las personas.				
5. Siento que no tengo demasiadas cosas de las que sentirme orgulloso.				
6. A veces me siento realmente inútil.				
7. Tengo la sensación de que soy una persona de valía, al menos igual que la mayoría de la gente.				
8. Ojalá me respetara más a mí mismo.				
9. En definitiva, tiendo a pensar que soy un fracasado.				
10. Tengo una actitud positiva hacia mí mismo.				

A continuación encontrará un conjunto de adjetivos que sirven para describirle. Ejemplo:

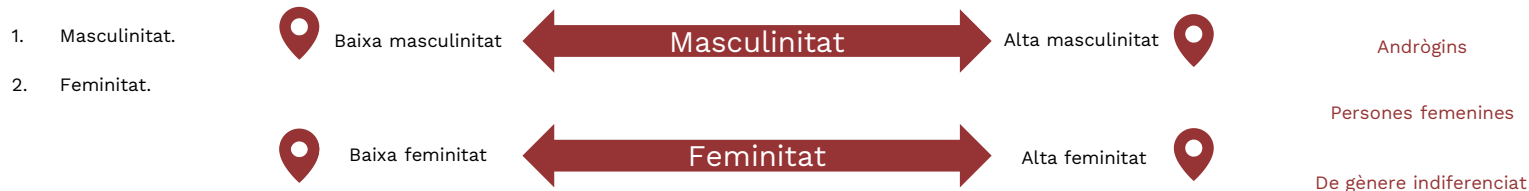
Flaco(a)							Obeso(a)
muy flaco	bastante flaco	poco flaco	ni flaco ni obeso	poco obeso	bastante obeso	muy obeso	

YO SOY

[illegible]

- ❑ Primera escala desenvolupada per a **mesurar l'expressió del gènere** (masculinitat vs. feminitat) en lloc de la clàssica avaluació del sexe (home vs. dona).
- ❑ Es basa en el estudi dels **adjectius clàssicament associats a la masculinitat i a la feminitat** (NOTA: Desenvolupat en la dècada dels setanta als EUA).
- ❑ La teoria en què es basa i els **adjectius** que la integren i s'utilitzen per a definir un gènere es consideren avui dia **completament obsolets** (!).
- ❑ Comprèn vint ítems repartits en dues dimensions:

BSRI

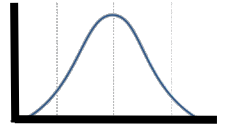
(Bem, 1974, adaptación española García-Mina, 2004)

En este cuestionario vas a encontrar una lista de características de personalidad. Utiliza estas características para describirte. Es decir, señala en una escala de 1 a 7 en qué grado se dan en ti estos rasgos. Así por ejemplo, un 1 indicaría que estas características no se dan nunca o casi nunca en ti, mientras que un 7 señalará que estas características se dan en ti siempre o casi siempre. Por favor, no dejes ninguna cuestión sin contestar. Recuerda que no hay respuestas buenas o malas, verdaderas o falsas. Tus respuestas sólo son útiles si son sinceras.

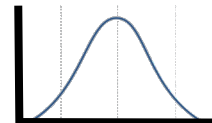
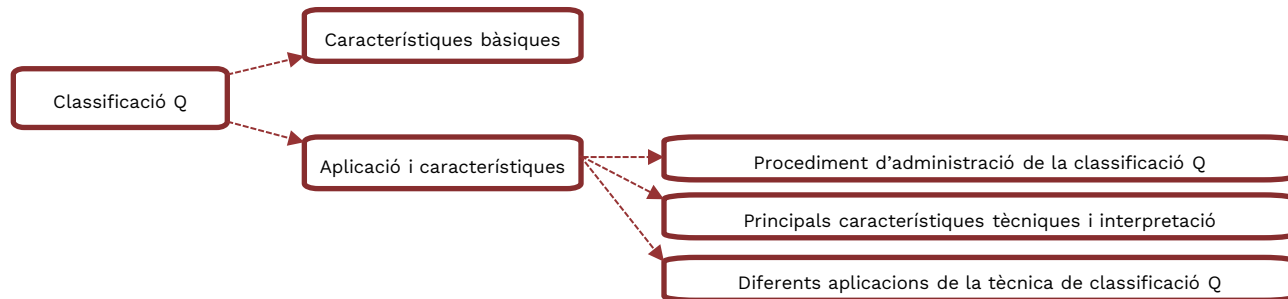
¿Cómo sueles ser?

Nunca o casi nunca						Siempre o casi siempre
1	2	3	4	5	6	7

1. Audaz (atrevido/a) Masculí	① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦
2. Indefenso/a Femení	① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦
3. Dominante Masculí	① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦
4. Inocente Femení	① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦
5. Actúo como un/a líder Masculí	① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦
6. Miedoso/a Femení	① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦
7. Agresivo/a Masculí	① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦
8. Inhibido/a Femení	① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦
9. Auto/a Femení	① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦
10. Vergonzoso/a Femení	① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦
11. Rudo/a (basto/a) Masculí	① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦
12. Coqueto/a Femení	① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦
13. Ambicioso/a Masculí	① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦

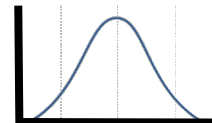
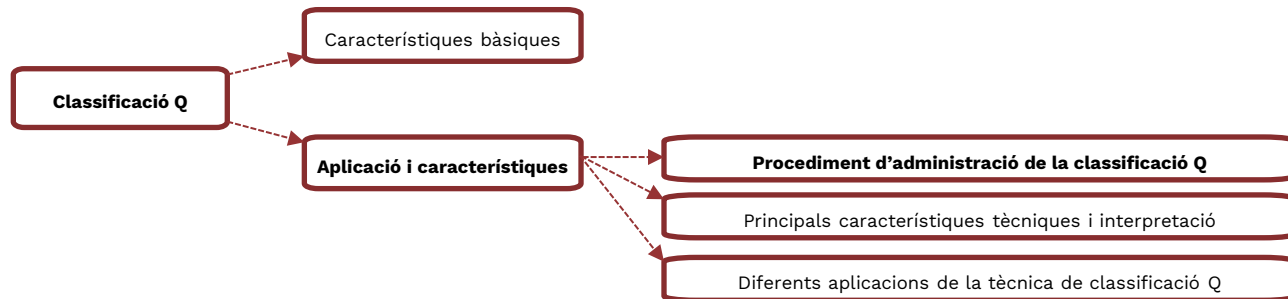

4. ● Classificació Q de Stephenson

□ La metodologia Q (Stephenson, 1953) es un **procediment d'avaluació** que pretén:

1. Facilitar l'estudi del cas individual (perspectiva idiosincràtica) en la variable que es vol avaluar (gran flexibilitat d'objectius d'avaluació).
2. Centrar-se en l'estudi de les percepcions individuals.
3. Oferir un anàlisi de persones i les seves manifestacions vs. l'anàlisi d'ítems de la metodologia correlacional.
4. En comptes d'una distribució normal de persones (metodologia psicomètrica-nomotètica), es proposa una distribució normal dels ítems:
 - Un dels fonaments de la teoria clàssica de tests consisteix a acceptar que les característiques psicològiques es distribueixen segons un model de corba normal.
 - En el context de la classificació Q, es pressuposa que un conjunt d'afirmacions personals prèviament establides s'han de distribuir d'acord amb la corba normal.
 - Aleshores, la classificació Q es basa en la construcció d'una corba normal a partir d'afirmacions (en contrast amb la formació a partir de la distribució de persones).

□ En què consisteix la tècnica de classificació Q?

1. El pacient s'ha d'**autoavaluar** (jo real, jo ideal, etc.) o avaluar altres persones **d'acord amb una sèrie d'ítems** (entre 60-120) que contenen **frases, afirmacions, judicis**, etc.
2. El pacient ha d'indicar **en quina mesura aquestes afirmacions són aplicables a si mateix i/o a la persona avaluada**, normalment d'acord amb una escala de 9 punts (l'escala pot variar), que pot anar des de l'absència d'aplicabilitat (1) a la màxima aplicabilitat (9).
3. La **distribució dels ítems** d'acord amb les nou categories de resposta està establida prèviament i s'adequa a una distribució normal → el nombre d'ítems és més gran en les categories intermèdies (quatre, cinc, sis) i disminueix progressivament a mesura que les categories de resposta arriben als extrems.
4. Les **respostes als ítems són interdependents** → com que hi ha un nombre fix d'ítems per categoria estipulat, el pacient ha de decidir quins ítems precisos van al contingent de cada categoria en detriment d'altres que han d'anar al contingent d'altres categories.

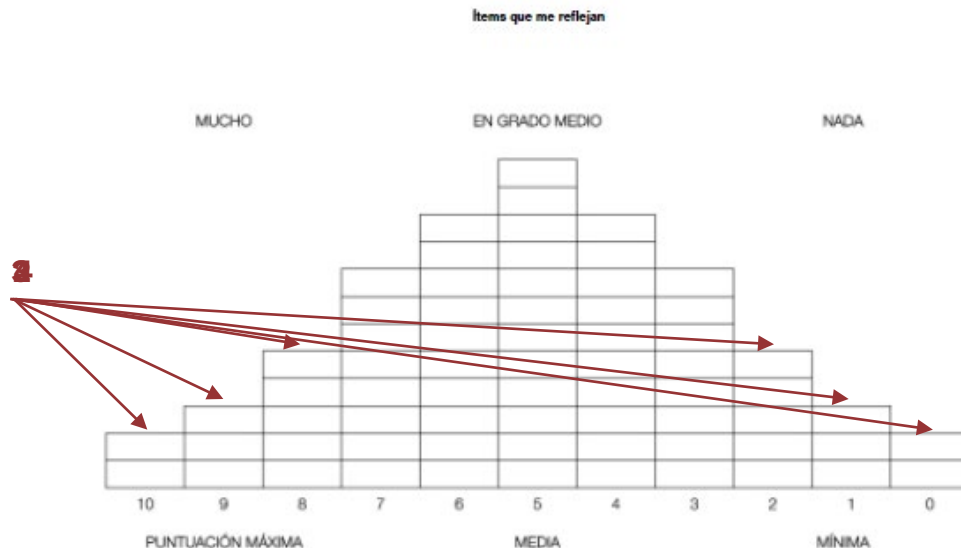
INSTRUCCIONES

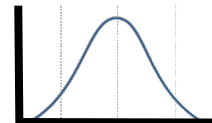
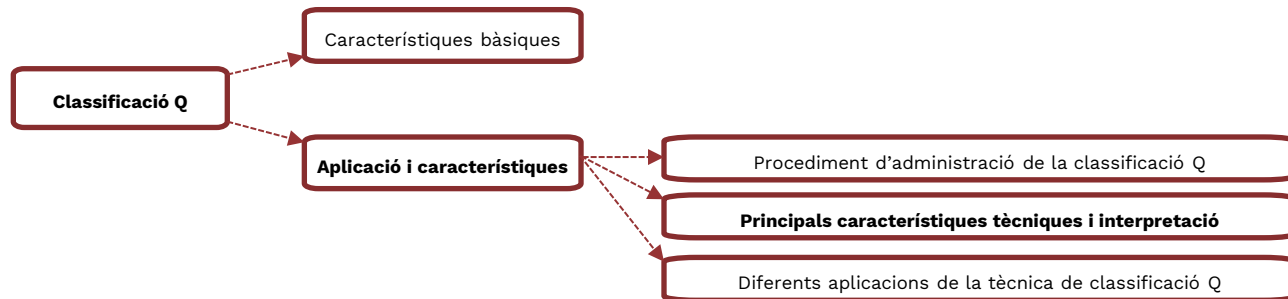
Lea atentamente todos los siguientes enunciados y examine en qué medida le son, o no, aplicables a usted mismo. A diferencia de otros ejercicios en los que puede puntuarse, por ejemplo, de 0 a 10 el grado de coincidencia o discrepancia con un enunciado, pero cabría, absolutamente hablando, que un sujeto pusiera puntuación, sea 10, ó 1, ó 3, en todos los ítems, aquí es forzoso distribuir las puntuaciones de acuerdo con el cuadro final. Utilice una hoja aparte, si le hace falta para conseguir ajustar los 68 ítems a la distribución del cuadro de resultados.

Frasen por colocar en el cuadro final

1. A menudo me fijo exigencias muy fuertes.
2. Soy disimulado.
3. Con frecuencia me reprocho cosas que he hecho.
4. Me siento a veces humillado.
5. Tengo relaciones cordiales con los demás.
6. Dudo acerca de mi capacidad sexual.
7. Tengo sentimientos de desesperanza.
8. Me siento responsable por mis fracasos.
9. Acepto la mayoría de los valores y pautas sociales.
10. Me resulta difícil controlar mi agresión.
11. Desearía no tener que ocuparme de hacer frente a la realidad.
12. Controlarme a mí mismo no me supone problema.
13. De ordinario me gustan las personas.
14. Puedo expresar libremente mis emociones.
15. Propendo a ponerme en guardia cuando alguien me trata más amistosamente de lo que espero.
16. Mis batallas más duras son conmigo mismo.
17. Soy optimista.
18. La mayor parte de la gente que me conoce me quiere bien.
19. Me considero esclavizado.
20. Soy atractivo sexualmente.
21. Generalmente sé decidirme y obrar en consecuencia.
22. Me siento desvalido.
23. Vivo contento.
24. Soy impulsivo.
25. Soy hostil y agresivo con los demás.
26. Mis decisiones no salen de mí mismo.
27. Llevo una vida desorganizada.

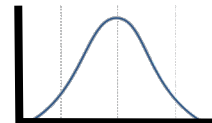
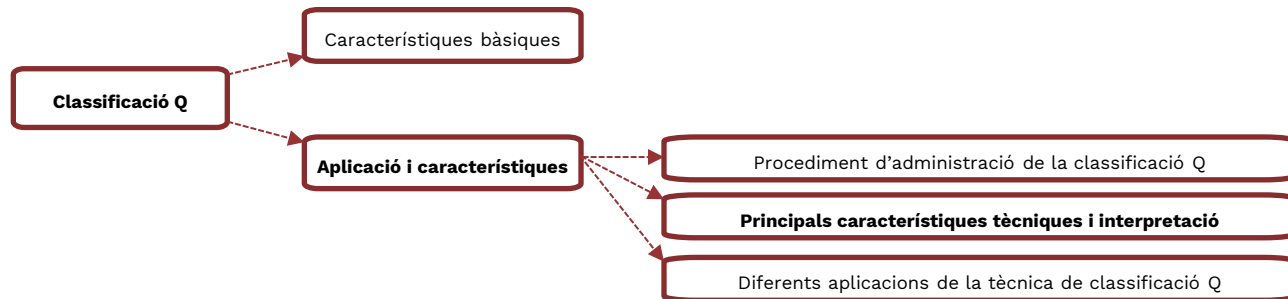
28. Me siento apático, sin ganas de hacer nada.
29. Soy una persona equilibrada.
30. Soy tolerante.
31. Tengo iniciativa.
32. Soy ambicioso.
33. Soy razonable.
34. Tengo una personalidad interesante y atractiva.
35. No me fio de mis emociones.
36. Me resulto duro ser quien soy.
37. Tengo un temperamento aserverativo, afirmador.
38. Guardo para conmigo mismo actitudes positivas.
39. Soy tímido.
40. Trato de no pensar en mis problemas.
41. Soy un don Nadie.
42. Estoy satisfecho conmigo mismo.
43. Procuro eludir el hacer frente a las crisis y dificultades.
44. Me asusta mucho el estar en desacuerdo con otras personas.
45. No tengo mucho respeto para mí mismo.
46. He fracasado rotundamente.
47. Veo mi vida confusa.
48. Creo que soy agradable y simpático.
49. Me aterroriza todo lo relativo al sexo.
50. Siempre me asusta el fracasar en lo que voy a hacer.
51. Cuando alguien me insiste mucho en algo, acabo por ceder.
52. Me siento muy desasosegado e inquieto.
53. Trabajo duro y a conciencia.
54. Soy emocionalmente maduro.
55. Tengo bastante inseguridad interna.
56. Vivo muy relajado y nada realmente llega a incomodarme.
57. Mi personalidad es atrayente para las personas de otro sexo.
58. Me veo obligado muchas veces a defenderme con excusas, autojustificándome.
59. Estoy desesperado.
60. Soy inteligente.
61. Tengo confianza en mí mismo.
62. Me entiendo muy bien a mí mismo.
63. No se puede confiar en mí.
64. Me considero un ser despreciable.
65. Soy diferente a los demás.
66. Vivo generalmente sin problemas y cómodo con las personas que me rodean.
67. Pienso ser un individuo responsable.
68. Tengo pocos valores y normas que sean míos de verdad.

□ Els procediments d'avaluació basats en la classificació Q es caracteritzen per:

1. **Material** → No està prèviament establert; depèn dels objectius de l'avaluador i està constituït per una mostra representativa de l'univers d'elements que es pretén avaluar.
2. **Format** → Basat en un conjunt de targetes individuals cadascuna de les quals conté un ítem relatiu al que es vol mesurar.
3. **Tasca** → La persona ha d'assignar, segons el grau d'aplicabilitat, la quantitat de targetes assenyalades en cadascuna de les categories de resposta que s'indique.
4. **Opcions de resposta** → Les alternatives de puntuació són d'elecció forçada i s'han d'ajustar a la corba normal.
5. **Objecte de l'avaluació** → Normalment, la prova s'utilitza per a l'autoavaluació, però també es pot utilitzar com una escala de qualificació sobre persones pròximes.

□ Els procediments d'avaluació basats en la classificació Q s'interpreten de diverses maneres:

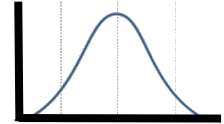
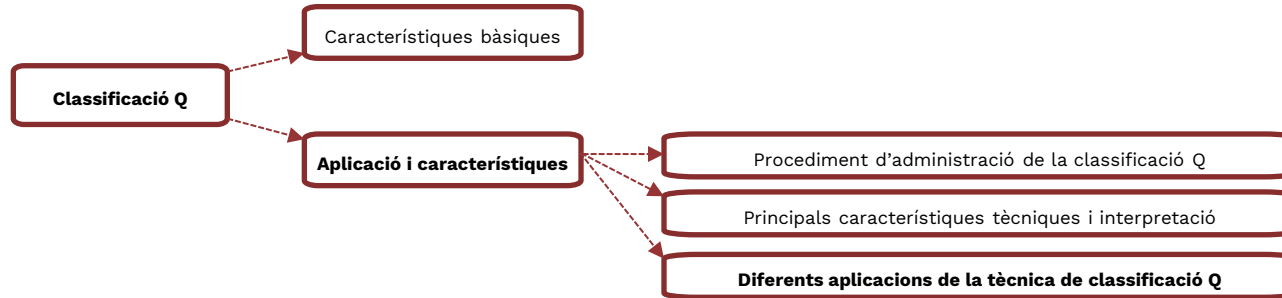
1. **Anàlisis descriptives** (quan la prova avalua una única dimensió o constructe):

- Anàlisis qualitatives.

- Principalment, anàlisi de les frases situades als dos extrems de la classificació (màxim i mínim nivell de definició).

2. **Anàlisis inferencials** (quan la prova avalua més d'una dimensió o constructe):

- Quan es compara l'execució del mateix pacient en diferents situacions (abans vs. després de la teràpia) o es contrasta el perfil d'un subjecte (jo real) amb un model (jo ideal).

□ Per a l'avaluació de diferents constructes psicològics s'han utilitzat diferents tècniques basades en la classificació Q :

1. Psicopatologia:

- Classificació Q de Califòrnia (CQ-set) de Block (1978).
- 100 descripcions de continguts psicopatològics d'orientació dinàmica que s'han d'agrupar en 9 categories de resposta (1= gens característic a 9= molt característic).

2. Interacció verbal i no verbal:

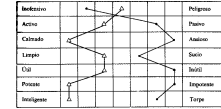
- Prova Q d'estils comunicatius (CSQS) de Stephen i Harrison (1986).
- 100 descripcions sobre estils individuals de comunicació (control sobre el que es diu, to de veu...) que s'han d'assignar a 9 categories de resposta.

3. Autoconcepte:

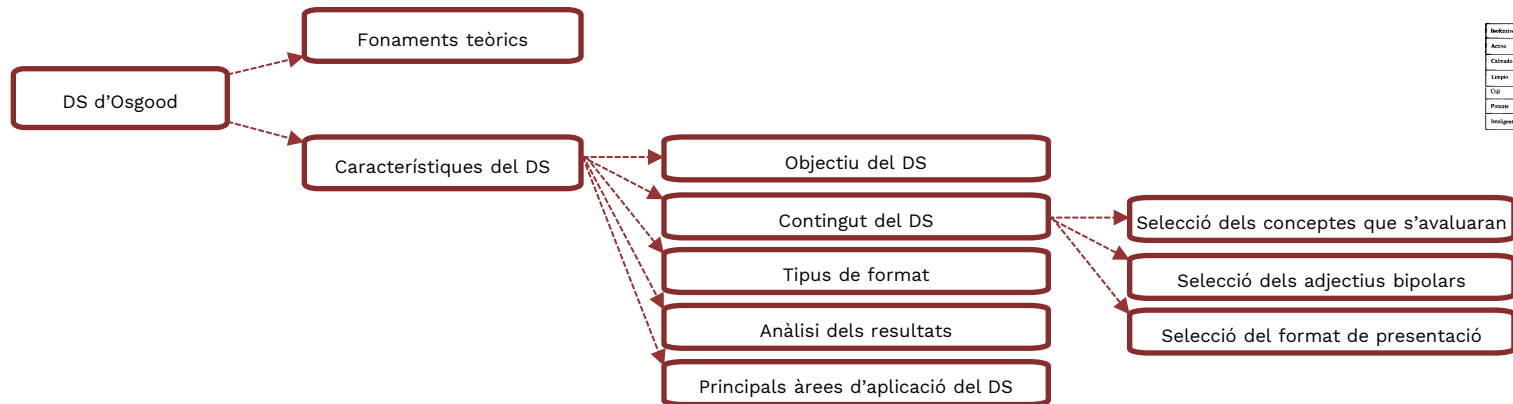
- Tècnica Q d'autoconcepte de Fierro (1982).

4. Funcionament familiar:

- Classificació Q de funcionament familiar de Geòrgia. Smith-Wampler i col. (1989).
- 90 descripcions sobre cohesió, adaptabilitat i comunicació familiar.

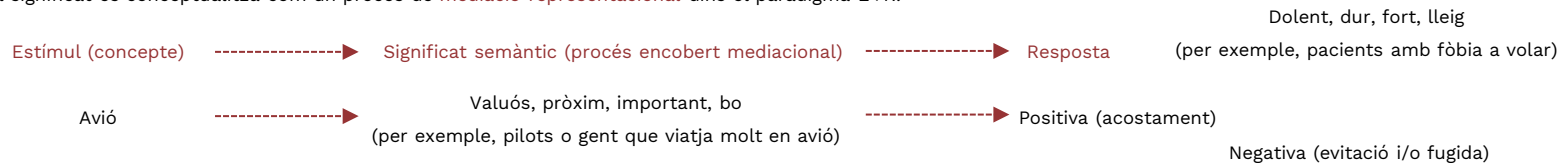

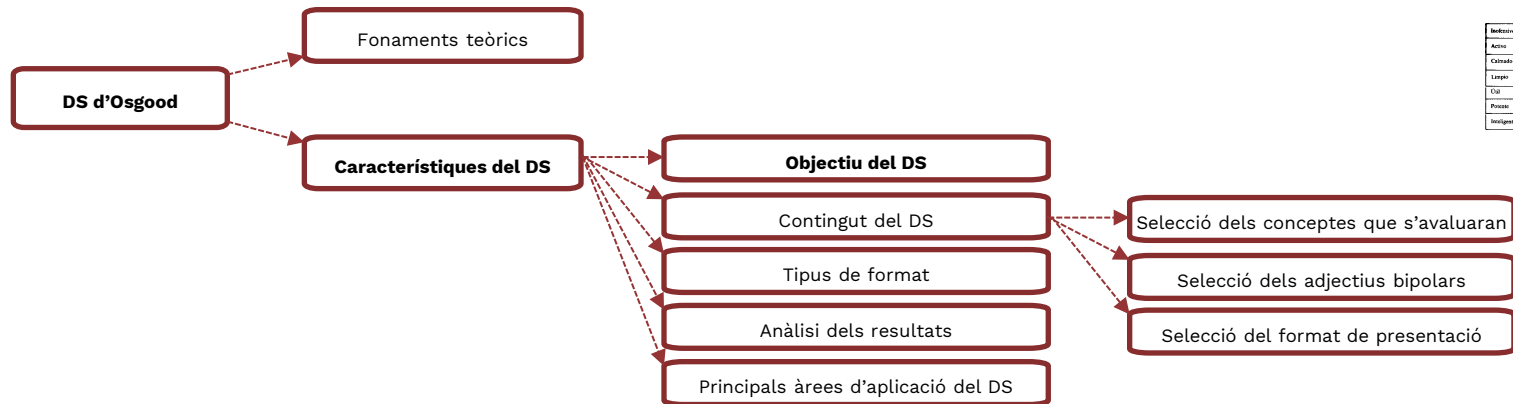
5. El diferencial semàntic d'Osgood

Indecisió	←	→	Políglot
Actiu	←	→	Passiu
Extrovertit	←	→	Introvertit
Orgull	←	→	Modest
Ull	←	→	Escolt
Prosa	←	→	Imaginació
Indolgent	←	→	Torpe

- ❑ Tècnica d'avaluació elaborada per Osgood i col·laboradors (Osgood, 1952)
- ❑ **Objectiu** → Explorar, de manera quantitativa i sistemàtica, el **significat semàntic** que té un concepte (o conceptes) determinat per a un subjecte (o subjectes).
- ❑ Es basa en la teoria mediacional d'Osgood (teoria conductual però que accepta la **presència de processos encoberts** –semàntics–):
 1. La conducta d'una persona en una situació depèn en bona part **del que represente o signifiqui aquesta situació per a ella**.
 2. El significat es conceptualitza com un procés de **mediació representacional** dins el paradigma E→R.

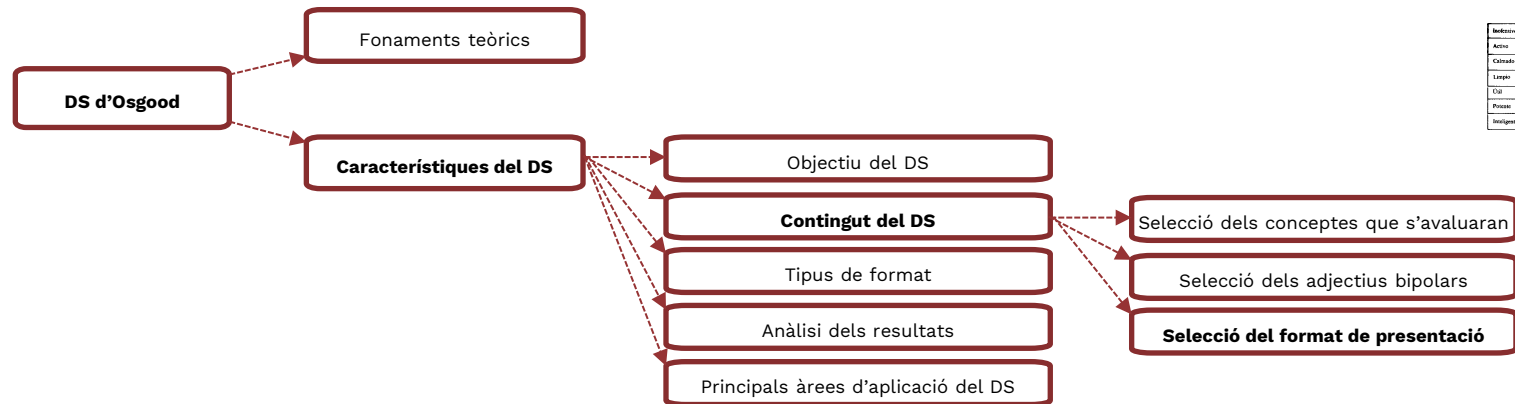

Indecisió	←	→	Polígon
Actiu			Passiu
Extrovertit			Introvertit
Orgull			Modest
Ull			Modest
Prosa			Imaginació
Indolgent			Torpe

- ❑ L'objectiu del DS és:
 1. L'avaluació de la significat semàntic (significat psicològic) d'un concepte → persones (pare, mare, amic...), jo real, abstraccions (sexe, família...), successos, objectes...
 2. Per mitjà d'escalas d'estimació definides per **adjectius bipolars**.
- ❑ És un **procediment general de mesura** → Els conceptes i les escalas que s'hi utilitzen depenen dels propòsits de l'avaluador (encara que hi ha formes particulars de DS amb conceptes i escalas normalitzades per a algunes àrees, com ara la psicoteràpia o l'avaluació de les actituds...).

Formato de diferencial semántico (Fierro, 1982)*

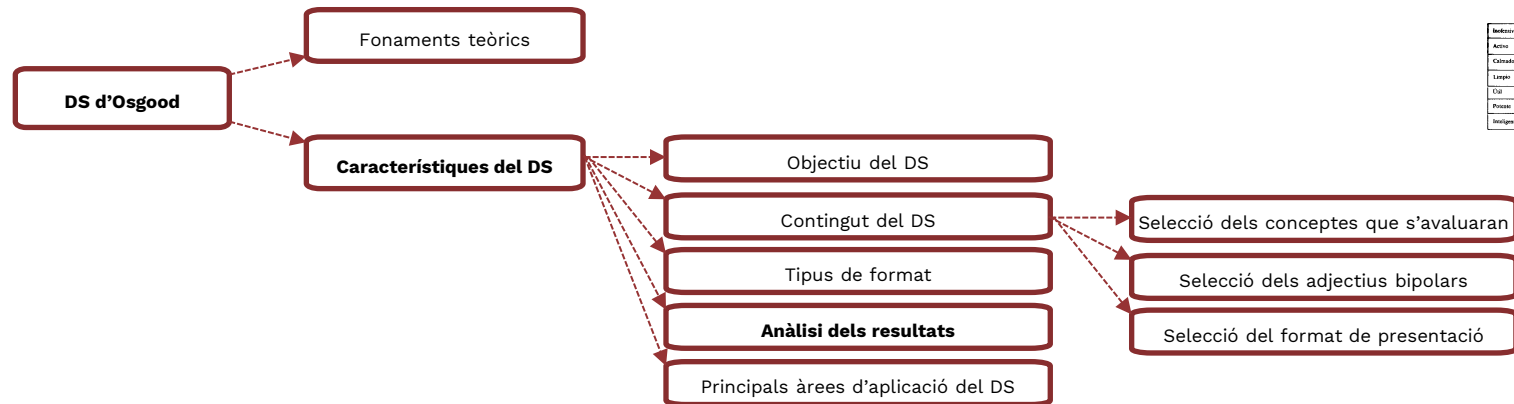
	Muy	Bastante	Poco	Neutro	Poco	Bastante	Muy	
Dulce								Agrio
Oscuro								Claro
Limpio								Sucio
Falso								Verdadero
Penoso								Grato
Bello								Feo
Valioso								Inservible
Débil								Fuerte
Activo								Pasivo
Viejo								Nuevo
Cercano								Lejano
Triste								Alegre
Bueno								Malo
Regresivo								Progresivo
Duro								Blando
Importante								Trivial
Estúpido								Inteligente
Rápido								Lento
Pesado								Ligero
Insípido								Sabroso

Indecisió	←	→	Políglot
Actiu	←	→	Passiu
Extremadament	←	→	Assensiu
Tranquil	←	→	Excitat
Calma	←	→	Impulsiu
Indolgent	←	→	Torpe

□ Tipus d'escala mètrica o quantificació de les escales:

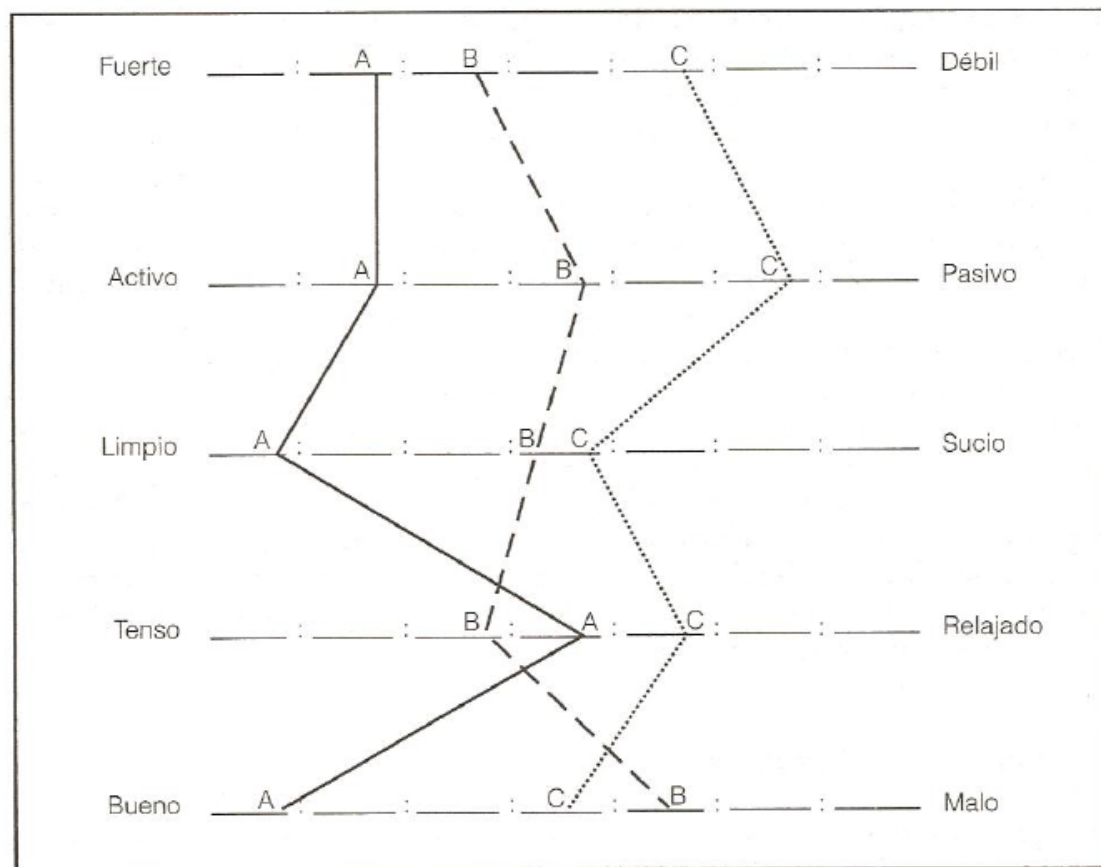
1. Entre cada parell d'adjectius bipolars s'inclou una **escala de 7 intervals** (proposta d'Osgood), que permeten que el subjecte pugui indicar la intensitat del seu judici.
2. Aquests intervals es poden presentar amb **valors numèrics** o **expressions adverbials** (per exemple, "extremadament", "bastant", "lleugerament", "rars vegades", "sovint", "sempre" ...).

❑ L'anàlisi del DS se sol fer a nivell qualitatiu-descriptiu (anàlisi de perfil):

1. Perfil de comparacions entre conceptes en les mateixes escales.
2. Perfil de comparacions dels judicis del pacient per a un mateix concepte en moments diferents.

FIGURA 20.2. *Perfiles correspondientes a los juicios de tres conceptos, A (amor), B (destino) y C (sueño), evaluados sobre cinco escalas*

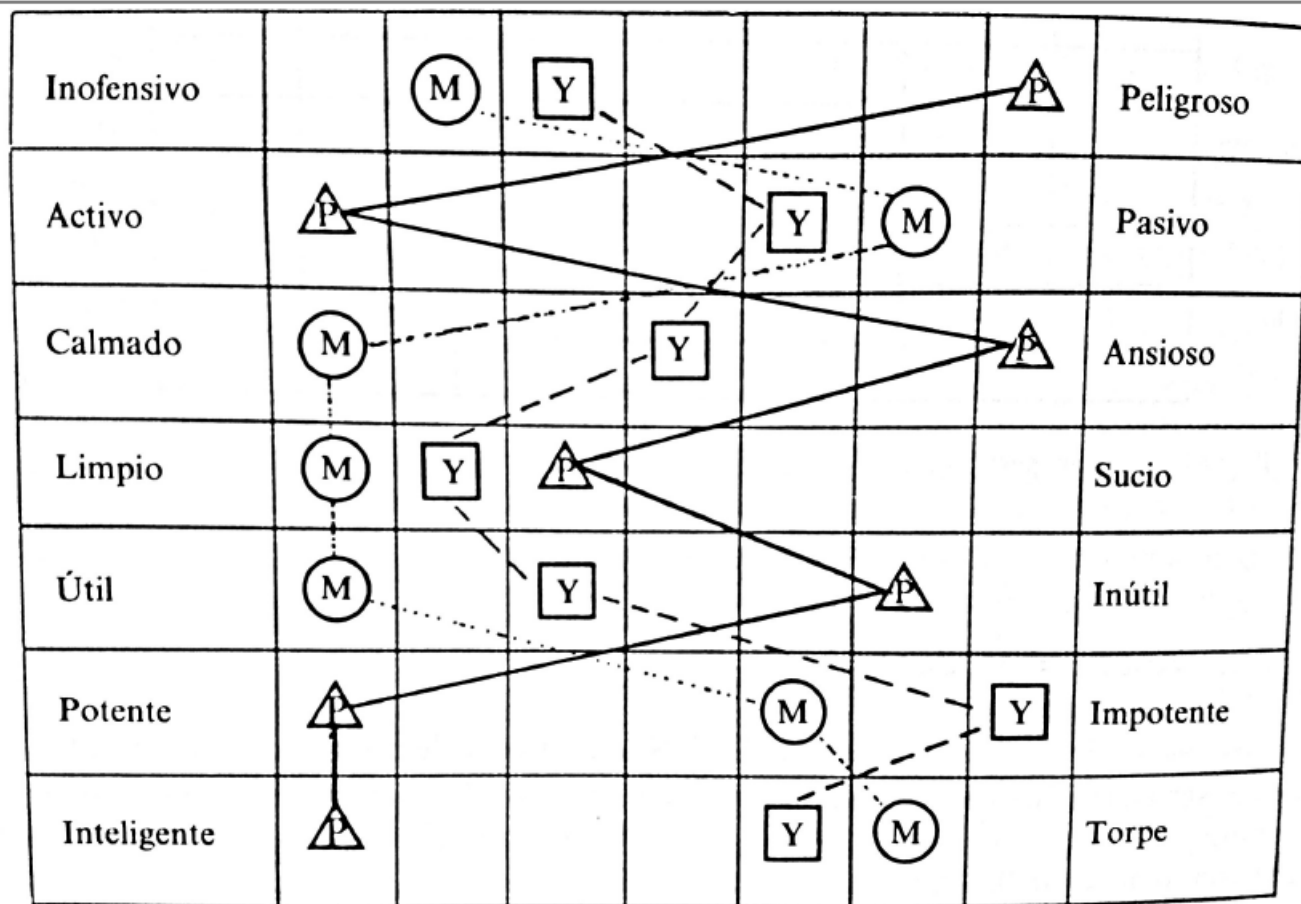

Figura 9.1.—Comparaciones de tres conceptos: Padre △P Madre (M) y Yo mismo [Y] de un sujeto masculino que consulta por homosexualidad.

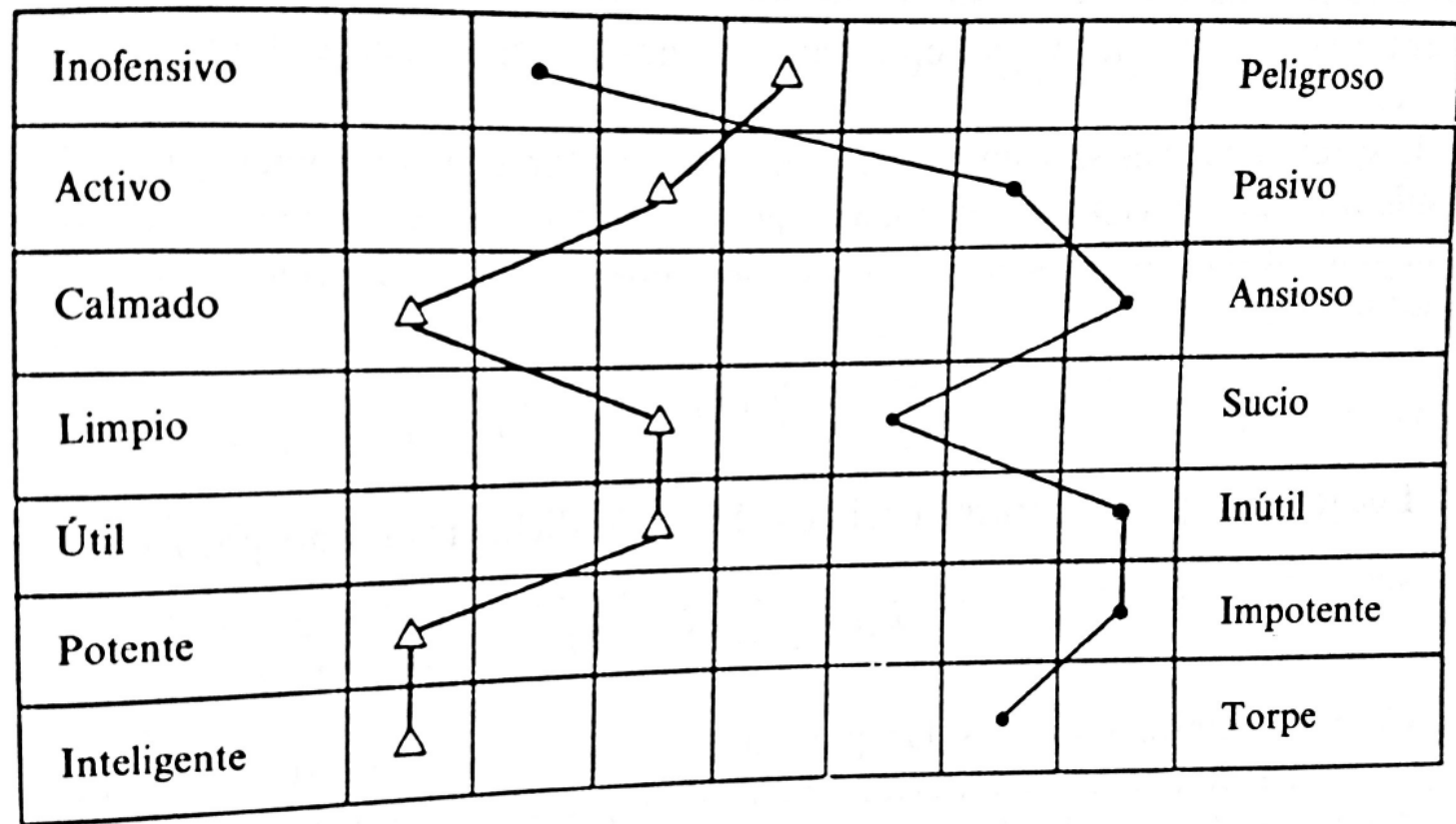
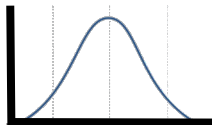

Figura 9.2.—Comparaciones entre un concepto antes y después del tratamiento de un sujeto que consulta por depresión: Yo-real antes ●—● y después △—△ de haberse aplicado una intervención psicoterapéutica.

Activitat pràctica 1: Construcció de la nostra pròpia classificació Q

❑ **Supost pràctic:**

1. Des del Departament de RH d'una gran empresa d'automoció, sol·liciten els vostres serveis a fi d'avaluar el clima laboral d'una de les principals línies de muntatge. Durant els últims mesos, la productivitat dels treballadors s'ha reduït en més d'un 15%, i això ha acabat afectant negativament tota la producció. La direcció no s'ho explica: alguns càrrecs en contacte directe amb els treballadors consideren que el problema és que es troben desmotivats amb el seu lloc de treball i uns altres sostenen que els treballadors no estan contents amb la gestió de l'empresa.
2. Com a psicòlegs experts en avaluació, us sol·liciten que avalueu quina pot ser la causa de la reducció de la productivitat. Després d'algunes entrevistes, t'adones que els treballadors estan contents amb el seu treball i sembla que el problema és la pressió que la direcció exerceix sobre els treballadors. Tot i això, es mostren reticents a parlar obertament per por de les represàlies personals per part de l'empresa.
3. A fi que s'expressen més lliurement, dissenyeu una prova breu basada en el DS d'Osgood que avalua la percepció dels treballadors en tres aspectes: 1) el lloc de treball, 2) l'empresa i 3) els companys de la fàbrica. Apliqueu la prova a 45 treballadors de la línia de muntatge afectada (~30% de tots els treballadors) i calculeu les puntuacions mitjanes en un perfil de registre.

❑ **Activitat:**

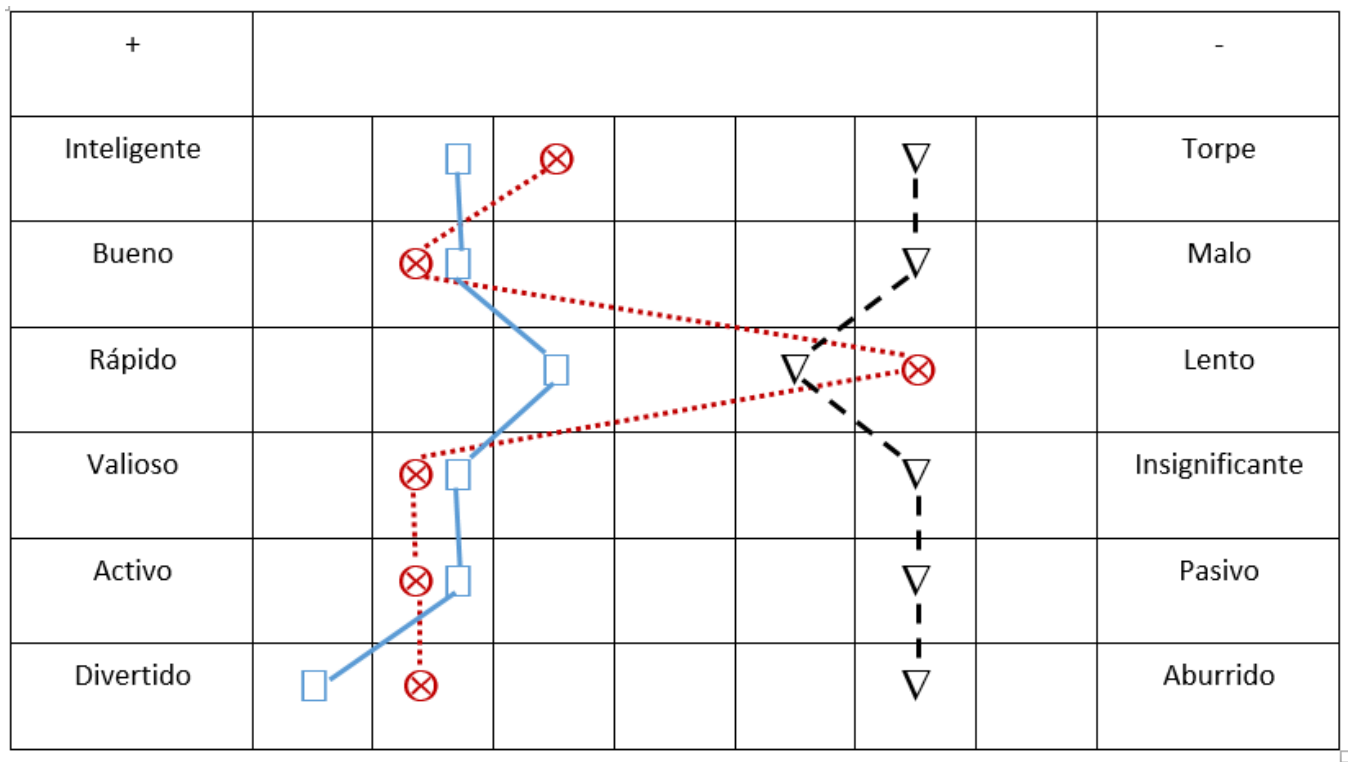
1. Representeu en un mateix registre les puntuacions en els tres constructes.
2. Per a facilitar-ne la interpretació, reordeneu els adjectius en el registre (un costat representa tots els pols negatius, i l'altre, els positius).
3. Compareu els perfils i determineu en quina dimensió es produeix el problema de clima laboral (1 paràgraf).
4. Recomaneu a l'empresa on haurien d'enfocar la intervenció per a millorar el clima laboral (1 paràgraf).

❑ **Aquesta activitat s'ha de fer per parelles.**

MI TRABAJO								
Inteligente			X					Torpe
Malo						X		Bueno
Rápido						X		Lento
Valioso		X						Insignificante
Activo		X						Pasivo
Aburrido						X		Divertido

MI EMPRESA								
Inteligente						X		Torpe
Malo		X						Bueno
Rápido					X			Lento
Valioso						X		Insignificante
Activo						X		Pasivo
Aburrido		X						Divertido

MI COMPAÑEROS								
Inteligente		X						Torpe
Malo						X		Bueno
Rápido			X					Lento
Valioso		X						Insignificante
Activo		X						Pasivo
Aburrido							X	Divertido

  Mi trabajo

 - - - - **Mi empresa**

 ———— **Mis compañeros**

Gràcies per la vostra atenció!